

Yrkande

2022-04-21

Ärende nr: 4.2

Yrkande angående – Remiss från Justitiedepartementet -Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Ersätta Göteborgs Stads svar med följande nedanstående svar (gulmarkerade ändringar).

Yrkandet

Yttrande över remiss från Justitiedepartementet - Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Göteborgs Stad delar utredningens slutsatser och tillstyrker förslagen. Förslagen är väl avvägda och bedöms kunna bidra till att socialtjänstens får bättre förutsättningar för sitt arbete med barn under 15 år som misstänks för brott. Tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver. Förslagen stärker barnrättsperspektivet och ökar möjligheterna till samverkan för barnets bästa.

Vissa av de förslag som presenteras i betänkandet bedöms kunna generera ökade kostnader för kommunernas socialtjänst. Det rör främst förslaget om ökade krav på att vara med vid förhör med barn som misstänks för brott.

Enligt SOU:n kan en önskvärd utökning av omfattningen brott som utreds där barn under 15 år misstänks, ske dels genom att fler utredningar inleds på initiativ av socialnämnden, dels genom en förändrad utformning av tredje stycket i 31 § så fler utredningar inleds av polisen. Det bör dock betonas att både socialtjänstens och polisens möjlighet att inleda en utredning är just möjligheter, lagtext anger att socialtjänsten får begära en utredning respektive att en utredning får inledas, inte att utredningar ska inledas. Det skulle även kunna komma att påverka rättssäkerheten och likställigheten nationellt.

Förslaget kan även innebära ökad arbetsbelastning och behov av utökad bemanning. Det är dock inte möjligt att göra någon närmare beräkning av dessa kostnader. I ett längre perspektiv kan en ökad närvaro vid förhören göra det lättare att erbjuda tidiga och kvalitativa insatser till målgruppen. Ett förändrat arbetssätt i enlighet med förslaget skulle därför kunna leda till att mer omfattande och kostsamma insatser som annars kan bli aktuella när den unges kriminalitet blivit mer avancerad kan undvikas.

Göteborgs Stad menar dock att kostnaderna de inledande åren efter att ett förändrat arbetssätt införts, kommer överstiga de besparingar som eventuellt kan genereras i ett längre perspektiv. Kommunernas ökade i kostnader till följd av det utökade uppdraget måste därför ersättas för att förslagen ska kunna realiseras.

Göteborgs Stad vill dock i sammanhanget framhålla att det också finns anledning att synliggöra socialnämndernas roll och ansvar i det arbete som bedrivs utifrån LUL genom kompletterande skrivningar i lagens inledande paragraf.

Utredningen har övervägt om det finns behov av att utöka möjligheterna att använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt men inte funnit det befogat att införa några sådana mer långtgående bestämmelser. I departementspromemorian En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål (Ds 2020:23) lämnades ett förslag till ändrad lydelse av 36 § LUL. Göteborgs Stad hänvisar i denna del till det tidigare lämnade yttrande gällande promemorian.

I syfte att göra det möjligt att i större utsträckning än som är fallet i dag genomföra drogtester av barn under 15 år när det finns skälig misstanke om att barnet har använt narkotika föreslår utredaren att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning. För att säkerställa rätt hjälp och stödinsatser måste ett missbruk först kunna fastställas. Många droger försvinner relativt snabbt ur kroppen och Göteborgs Stad vill påpeka att det föreligger en risk i att unga hinner fara illa i missbruk om det saknas möjlighet till snabba beslut för drogtestning av unga

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2022-03-28

Diarienummer 0206/22

Handläggare

Britta Timan

Telefon: 031-368 04 56

E-post: britta.timan@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Justitiedepartementet - Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1), i enlighet med bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Justitiedepartementet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har 2022-02-01 fått remissen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) för yttrande. Yttrandet ska vara Justitiedepartementet tillhanda senast 2022-05-02.

Utredningen föreslår förändringar som berör Lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Bland annat föreslås utvidgade möjligheter till utredningar enligt 31 § LUL samt kunskapshöjande insatser i förhållande till socialtjänsten. Utredningen föreslår även att åklagare ska ges rätt att på eget initiativ väcka bevistalan. Kraven på socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som fyllt 15 år men inte 18 år föreslås skärpas. Socialtjänstens yttrande enligt 11 § LUL föreslås kompletteras med uppgifter om tidigare påföljder om ungdomstjänst och ungdomsvård. Utökade möjligheter till drogtester av barn under 15 år om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet föreslås också i betänkandet.

Utredningens föreslagna bestämmelser föreslås träda i kraft 2023-01-01.

Betänkandet har remitterats till socialnämnd Centrum och Nordost för yttrande. Nämnderna tillstyrker samtliga förslag och bedömningar.

Stadsledningskontoret anser att förslagen är väl avvägda och föreslår att kommunstyrelsen tillstyrker förslagen med hänsyn tagen till de i tjänsteutlåtandet beskrivna synpunkterna.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Vissa av de förslag som presenteras i betänkandet bedöms kunna generera ökade kostnader för kommunernas socialtjänst. Det rör främst förslaget om ökade krav på att vara med vid förhör med barn som misstänks för brott. Förslaget kan innebära ökad arbetsbelastning och behov av utökad bemanning. Det är dock inte möjligt att göra någon

närmare beräkning av dessa kostnader. I ett längre perspektiv kan en ökad närvaro vid förhören göra det lättare att erbjuda tidiga och kvalitativa insatser till målgruppen. Ett förändrat arbetssätt i enlighet med förslaget skulle därför kunna leda till att mer omfattande och kostsamma insatser som annars kan bli aktuella när den unges kriminalitet blivit mer avancerad kan undvikas.

Stadsledningskontoret menar dock att kostnaderna de inledande åren efter att ett förändrat arbetssätt införts, kommer överstiga de besparingar som eventuellt kan genereras i ett längre perspektiv. Kommunernas ökade i kostnader till följd av det utökade uppdraget måste därför ersättas för att förslagen ska kunna realiserars.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Barn under 15 år som misstänks för brott befinner sig ofta i riskzon för att utvecklas ogynnsamt och för att få eller bibehålla ett kriminellt beteende som kan skada dem på sikt, men också mer omedelbart.

I betänkandet föreslås förändringar i regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott, i syfte att förbättra regelverket och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls. Syftet med flera av förslagen är att förbättra för att bland annat socialtjänstens ska få goda förutsättningar för sitt arbete med barn under 15 år som misstänks för brott. Tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver.

Förslaget avseende § 31-utredningar anses vara förenligt med barnets rätt till liv och utveckling enligt artikel 6 i barnkonventionen och det kan också anses vara förenligt med barnets bästa (artikel 3) att en brottsmisstanke som riktas mot barnet kan utredas, särskilt eftersom detta kan minska risken för att barnet oriktigt pekats ut som skyldigt till brott.

Genom utredningens förslag om att införa en presumtionsregel för när skuldfrågan beträffande ett barn under 15 år som misstänks för brott ska prövas i domstol, kommer fler fall av allvarlig brottslighet att bedömas i domstol. Förändringen är förenlig med artikel 40 i barnkonventionen som bland annat innebär en rätt för barn som misstänks för brott att få saken avgjord av en opartisk myndighet eller ett rättskipande organ. Vid en sådan förhandling i domstol kan också barnets rätt att uttrycka sin mening enligt artikel 12 tillgodoses. En utgångspunkt i svensk rätt är att mycket unga barn inte bör närvara vid förhandling i domstol. Förslaget innehåller en möjlighet att, om det föreligger särskilda skäl, inte väcka bevistalan. Hänsyn till barnets bästa kan beaktas vid en sådan bedömning.

Bland de förslag som lämnas gällande åtgärder för att säkerställa effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott, bedöms särskilt bestämmelsen om barnets rätt till insyn i utredningen viktig för att barns rättigheter enligt barnkonventionen ska kunna uppfyllas. Genom att få inblick i utredningsmaterialet ökar till exempel barnets möjlighet att framföra sina åsikter i enlighet med artikel 12.

I många fall när ett barn misstänks för brott är även målsäganden en yngre person. Förslaget om möjligheten att förordna ett målsägandebiträde respektive en särskild

företrädare för barn kan således ha gynnsamma konsekvenser. Även förslaget att en företrädare för socialtjänsten ska närvara vid förhör med barn som misstänks för brott bedöms kunna ha gynnsamma effekter för barn och bidra till brottsutredningar som i högre grad kan tillgodose barnets bästa.

Barn har i enlighet med artikel 33 i barnkonventionen bland annat rätt till skydd från olaglig användning av narkotika. Genom förslaget om drogtest av barn under 15 år som misstänks för narkotikaanvändning kan socialtjänsten och barnets vårdnadshavare upptäcka fler barn som är på väg in i ett narkotikamissbruk. Förutsättningarna för att ett barn under 15 år kan få hjälp att inte använda narkotika ökar därigenom och kan bidra till att tillgodose dels barnets rätt till bästa möjliga hälsa enligt artikel 24, dels den grundläggande rätten till liv och utveckling som framgår av artikel 6. Att utsätta ett barn för en kroppsbesiktning i form av att ta ett prov för droganalys är dock en ingripande åtgärd, som kan hamna i konflikt med barnets rätt enligt artikel 16 att inte utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Barnet har, enligt samma artikel, rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp. Vid en utökning av möjligheten att drogtesta barn under 15 år är det därför nödvändigt att lagstiftningen utformas på ett sådant sätt att dessa rättigheter kan tillgodoses. Utredningens förslag innebär att provtagning inte ska aktualiseras slentrianmässigt. Det krävs även fortsättningsvis skälig misstanke om att barnet har brukat narkotika och därutöver har ett krav ställts upp med innebörd att ett drogtest endast får komma i fråga om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Av stor vikt för att tillgodose att drogtest inte medför några negativa konsekvenser för barn är att testerna genomförs på ett godtagbart sätt. Att beslutet ska fattas av åklagare bidrar också till att tillfredsställa högt ställda rättssäkerhetskrav. Risken för att det kan bli fråga om några godtyckliga ingripanden som riskerar att hamna i konflikt med artikel 16 minimeras därigenom.

Genom utredningens förslag om att det ska vara möjligt för åklagare att förordna om ungdomstjänst genom ett strafföreläggande minskar behovet av att ställa barn inför rätta samtidigt som strafföreläggandet är ett snabbare alternativ jämfört med om åtal ska väckas och saken därefter avgöras vid domstol. Förslagen bedöms utifrån detta vara i enlighet med artikel 3 gällande barnets bästa. Om ett barn inte vill godkänna ett utfärdat strafföreläggande, står det dock honom eller henne fritt att inte göra detta, vilket sannolikt innebär att det i stället blir fråga om ett åtal med efterföljande rättegång. Förslag kan därför också sägas vara i enlighet med artikel 40, som bland annat ger barnet en rätt till en rättvis rättegång.

Förslagen bedöms i sig inte medföra några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Bilagor

1. Sammanfattning av remissen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)
2. Socialnämnd Nordost handlingar 2022-03-29 §129
3. Socialnämnd Centrums handlingar 2022-03-29 §68
4. Förslag till yttrande

Ärendet

Göteborgs Stad har 2022-02-01 fått remissen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) för yttrande. Yttrandet ska vara Justitiedepartementet tillhanda senast 2022-05-02.

Beskrivning av ärendet

Utredningens uppdrag

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att uppdra åt en särskild utredare att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. Utredaren skulle bland annat analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga och se över systemet med bevisstalan.

I uppdraget ingick också att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år och att ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst.

Genom tilläggsdirektiv den 10 juni 2021 utvidgades utredningens uppdrag till att även omfatta en analys av behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år. I det utvidgade uppdraget ingick dessutom att lämna förslag på de författningsändringar eller andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att beslag, husrannsakan och kroppsvisitation ska kunna företas mot barn under 15 år i tillräcklig omfattning.

Nuvarande regelverk kring barn som misstänks för brott

De flesta av frågorna som omfattas av utredningens uppdrag rör barn under 15 år som misstänks för brott. Några av dem gäller dock även barn som har fyllt 15 år men inte 18 år. Det bakomliggande regelverk som lagstiftaren skapat för att samhället ska kunna vidta åtgärder för barn i dessa båda ålderskategorier skiljer sig åt. Ett barn under 15 år är inte straffmyndigt och någon påföljd enligt 1 kap. 6 § brottsbalken får inte dömas ut för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt 15 år. Barn som inte är straffmyndiga kan i och för sig begå en brottslig gärning, men de kan i princip inte bli föremål för rättsväsendets åtgärder på grund av detta. För barn och unga i åldern från och med 15 år och upp till 18 år gäller att de i många avseenden omfattas av samma bestämmelser som myndiga personer, men att de också i viss utsträckning särbehandlas straffrättsligt.

Ansvar för samhällets insatser när det gäller barn och unga som misstänks för, eller som har begått brott delas mellan socialtjänst, polis, åklagare, domstol, kriminalvården och Statens institutionsstyrelse (SiS).

Barn och unga som begår brott har ofta ett särskilt behov av stöd och hjälp för att i fortsättningen avhålla sig från kriminalitet. För barn under 15 år vilar ansvaret för att vidta åtgärder på socialnämnden. De olika samhällsinsatserna som kan bli aktuella inom ramen för socialtjänstens arbete med barn och unga som misstänks för brott regleras främst i socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). En följd av att en person under 15 år inte är straffmyndig är att en förundersökning inte får inledas mot honom eller henne. För att exempelvis insatser inom socialtjänsten ska bli ändamålsenliga kan det dock vara betydelsefullt att de närmare omständigheterna kring ett brott kan klarläggas. Under vissa förutsättningar kan därför ett brott utredas enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Lagen innehåller också

bestämmelser som tar sikte på barn som fyllt 15 år, och därmed är straffmyndiga. För unga mellan 15 och 20 år kan sägas vara ett delat ansvar mellan socialnämnd, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten samt i vissa fall Kriminalvården och SiS.

Utredningens förslag

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)

Barn under 15 år är inte straffmyndiga och någon påföljd får därför inte dömas ut för ett brott som ett barn har begått före 15 års ålder. I de fall då ett barn under 15 år misstänks för brott får inte heller en förundersökning inledas. För att tillgodose behovet av att ändå utreda de närmare omständigheterna kring ett brott, finns möjligheten att under vissa förutsättningar inleda en utredning med stöd av 31 § LUL.

Bestämmelserna i 31 § LUL fick sin nuvarande lydelse efter en lagändring år 2010. Bestämmelserna innehåller i första stycket en så kallad presumtionsregel och innebär att om någon kan misstänkas för att före 15 års ålder ha begått ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, ska en utredning om brottet inledas, om inte särskilda skäl talar emot det. En utredning kan också inledas, enligt andra stycket i paragrafen, på begäran av socialnämnden, om nämnden bedömer att utredningen kan ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Slutligen innehåller paragrafens tredje stycke en möjlighet att inleda en utredning i tre fall, nämligen

1. om det behövs för att klarlägga om någon som har fyllt 15 år har tagit del i brottet,
2. om det behövs för att efterforska gods som har åtkommit genom brottet eller som kan bli föremål för förverkande, eller
3. om det av andra skäl är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse.

För att inleda en utredning beträffande ett barn som inte har fyllt 12 år krävs synnerliga skäl.

I utredningen framkommer att bestämmelsens andra stycke inte tillämpas på avsett sätt. Anledningen bedöms främst vara bristande kunskap inom socialtjänsten om bestämmelsens innebörd varför kunskapshöjande åtgärder föreslås.

Vad gäller 31 § tredje stycket LUL menar utredningen att de två första punkterna förefaller ha fått avsedd tillämpning, men att det mycket sällan inleds utredningar med stöd av tredje punkten i stycket. Av denna anledning föreslås en mindre restriktiv utformning av den tredje punkten så att en utredning ska få inledas om det är påkallat med hänsyn till allmänna eller enskilda intressen.

Bevistalan – en prövning av skuldfrågan när barn under 15 år misstänks för brott

När ett barn under 15 år misstänks för brott prövas skuldfrågan som regel inte i domstol. I 38 § LUL finns dock en möjlighet att genom en bevistalan ändå genomföra en sådan prövning. Möjligheten används dock sällan.

I dagsläget får en bevistalan bara prövas om det begärs av socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare. Om bevistalan begärs får åklagaren väcka talan om det

krävs ur allmän synpunkt. Vid bevistalan tar domstolen ställning till om barnet har begått brottet eller inte, men någon påföljd döms inte ut.

Utredningen menar att det finns övervägande skäl som talar för att bestämmelserna om bevistalan bör ändras så att möjligheten att föra bevistalan utvidgas. Det främsta skälet för bedömningen är att frågan om ett barn är skyldigt till ett allvarligt brott eller inte bör avgöras efter en rättslig prövning i domstol.

Bestämmelserna föreslås därför ändras på så sätt att när en § 31-utredning har slutförts beträffande ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fem år ska åklagare begära prövning i domstol av frågan om den misstänkte har begått brottet. Bevistalan får också föras beträffande annat brott, om det finns synnerliga skäl för detta. Om särskilda skäl talar emot det, ska bevistalan dock inte väckas.

Genom förslaget får åklagaren en rätt att på eget initiativ väcka bevistalan och ska således inte, som i dag, vara beroende av att socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare initierar en sådan talan. Socialnämnden föreslås även fortsättningsvis ha rätt att göra framställan hos åklagare om att en bevistalan ska väckas, medan barnets vårdnadshavare inte längre ska ha motsvarande rätt. Sedan tillsynsansvaret över socialtjänsten har överförts till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), ska den framställningsrätt som tillkommit Socialstyrelsen flyttas över till IVO.

Genom en bevistalan fastställs inte någon påföljd för den unge. En dom beträffande bevistalan får dock så kallad rättskraft vilket innebär att det efter att en bevistaledom fått laga kraft inte är möjligt att döma ut någon påföljd om det i efterhand visat sig att en gärningsperson var straffmyndig vid gärningstillfället. Ett felaktigt antagande om en gärningspersons ålder kan i ett sådant fall leda till stötande resultat. En möjlighet införs därför för åklagare att, sedan en dom beträffande bevistalan har fått laga kraft, hos rätten ansöka om att domen ska undanröjas. För att en sådan ansökan ska beviljas krävs att åklagaren gör sannolikt att hen inte i den tidigare rättegången hade kunnat åberopa en omständighet eller ett bevis till stöd för gärningspersonens ålder, eller att åklagaren annars haft en giltig ursäkt för att inte göra det.

Det är inte möjligt att enligt gällande rätt bevilja resning beträffande en bevistaledom. Detta framstår som otillfredsställande och bestämmelserna om resning, både till gärningspersonens fördel och till dennes nackdel, ska därför vara tillämpliga även beträffande bevistaledomar.

Effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott

Socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott

Av 7 § LUL framgår att vid förhör med ett barn mellan 15 och 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, ska företrädare för socialtjänsten närvara om det är möjligt och det kan ske utan men för utredningen.

Vid förhör som hålls inom ramen för en § 31-utredning med ett barn under 15 år som misstänks för brott ska en företrädare för socialtjänsten närvara om det är fråga om en utredning som inletts antingen med stöd av regeln i 31 § första stycket LUL eller med stöd av en begäran från socialnämnden enligt andra stycket i paragrafen. Undantag från kravet på närvaro får göras endast om det finns särskilda skäl. Vid § 31-utredningar som

inleds av något skäl i tredje stycket i paragrafen ska i stället en företrädare för socialtjänsten närvara om det inte möter något hinder.

Socialtjänsten anses spela en central roll när barn misstänks för brott. Att en medarbetare från socialtjänsten är närvarande vid förhör med barn kan vara ett viktigt stöd för barnet i förhörssituationen, men också gynna socialtjänstens fortsatta arbete med ärendet gällande barnet. En hög grad av närvaro är därför önskvärd.

Kravet på närvaro bör, enligt utredningen, skärpas. Därför föreslås att vid förhör med ett barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, ska en företrädare för socialtjänsten närvara om det inte finns särskilda skäl som talar häremot. En förutsättning är att det kan ske utan men för utredningen. Vid förhör med barn under 15 år som misstänks för brott krävs, om det gäller § 31-utredningar enligt första eller andra stycket i 31 § LUL, synnerliga skäl för att en företrädare för socialtjänsten inte ska närvara vid förhöret. Är det fråga om en utredning enligt 31 § tredje stycket LUL krävs särskilda skäl för att en sådan företrädare inte ska närvara.

Socialnämndens yttranden

Innan beslut om åtal fattas för personer under 18 år ska, som huvudregel, ett yttrande från socialnämnden begäras in enligt 11 § LUL. Yttrandet är till vägledning vid åklagarens beslut om åtal och vid domstolens påföljdsbestämning. Socialnämndens yttranden anses av utredningen överlag hålla god kvalitet, men vissa brister finns gällande kunskap och kompetens hos de socialsekreterare som skriver yttrandena. Yttrandena saknar ofta uppgift om i vilken utsträckning en tidigare utdömd ungdomspåföljd har fullgjorts. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att bestämmelsen i 11 § LUL ska kompletteras med en skyldighet för socialnämnden att i ett yttrande redovisa i vilken utsträckning den som yttrandet gäller har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård.

Utredningen föreslår också att vissa kunskapshöjande åtgärder bör vidtas.

Samverkan

En nära och väl fungerande samverkan mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten är mycket betydelsefull när det gäller förutsättningarna för att kunna vidta relevanta och effektiva åtgärder för barn som misstänks för brott. Sådan samverkan bedömer utredaren i allt väsentligt fungera tillfredsställande.

Utredaren tillägger dock att det kan finnas anledning att, i annat sammanhang, överväga om det behövs ytterligare sekretessbrytande bestämmelser som gör det möjligt för samverkande myndigheter att sinsemellan dela information om barn som misstänks för brott och därigenom förbättra förutsättningarna för samverkan.

Det misstänkta barnets rätt till insyn i utredningen

För det närmare förfarandet vid en § 31-utredning är, genom hänvisning i 32 § LUL, ett flertal bestämmelser i rättegångsbalken tillämpliga. Rätten för en brottsmisstänkt att få del av utredningen om brottet är mycket viktig ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Bestämmelsen i 32 § föreslås förtydligas i syfte att klargöra vilken rätt till insyn ett barn under 15 år har i en § 31-utredning.

Juridiskt biträde för målsäganden

När ett barn under 15 år misstänks för brott och en § 31-utredning inleds har barnet, under vissa förutsättningar som preciseras närmare i 32 a § LUL, rätt till ett juridiskt biträde. Någon motsvarande rätt finns enligt gällande rätt inte för en målsägande. Behovet av hjälp och stöd för en målsägande kan regelmässigt inte sägas vara mindre om han eller hon har utsatts för brott begånget av en person under 15 år jämfört med om gärningspersonen var straffmyndig. Utredningen föreslår därför att målsägandens rätt till ett målsägandebiträde enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde respektive till en särskild företrädare för barn enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn ska gälla även vid § 31-utredningar.

Drogtester av barn under 15 år

Sedan 2010 finns en möjlighet att, enligt 36 b § LUL, vidta tvångsvisa drogtester av barn under 15 år som misstänks för att olovligen ha brukat narkotika. Ett sådant drogtest kan genomföras om det kan antas vara nödvändigt för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet.

Barn som använder narkotika kan på ett mycket allvarligt sätt äventyra sin fysiska och psykiska hälsa. I syfte att göra det möjligt att i större utsträckning än som är fallet i dag genomföra drogtester av barn under 15 år när det finns skäligen misstanke om att barnet har använt narkotika föreslår utredningen att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning. Således ska ett drogtest få genomföras om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Kravet på att det ska föreligga sannolika skäl för narkotikaanvändande, ska alltså gälla. Beslut om drogtest av barn under 15 år ska, liksom är fallet i dag, fattas av åklagare.

För att öka kunskapen om möjligheten att genomföra sådana drogtester bör kunskapshöjande insatser övervägas inom socialtjänsten och hos Polismyndigheten.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Åklagare kan under vissa förutsättningar meddela ett strafföreläggande i stället för att väcka åtal för brott. Ett sådant föreläggande kan avse böter, villkorlig dom eller villkorlig dom som förenas med böter. Möjligheten att utfärda ett strafföreläggande utgör ett snabbt och effektivt förfarande för att lagföra ett brott när den misstänkte erkänner gärningen och det inte är fråga om alltför allvarlig brottslighet. Påföljden ungdomstjänst har införts efter det att det blev möjligt för åklagare att meddela strafföreläggande för personer under 18 år. En utökning av åklagares möjlighet att utfärda strafföreläggande till att även avse ungdomstjänst kan bidra till att barn och unga får en snabbare reaktion på det brott de begått och att det inte blir nödvändigt med en domstolsförhandling. Mot denna bakgrund har utredningen föreslagit att ungdomstjänst ska kunna förordnas genom ett strafföreläggande.

En förutsättning för att åklagare ska få utfärda ett sådant strafföreläggande är att det föreligger ett yttrande enligt 11 § LUL. Ett strafföreläggande avseende ungdomstjänst ska delges den unge vid ett möte med åklagaren. Strafföreläggande avseende ungdomstjänst ska inte kunna godkännas av ombud.

Beslag, husrannsakan och kroppsvitaktion mot barn under 15 år

I det brottsutredande arbetet är möjligheten att använda s.k. straffprocessuella tvångsmedel viktig. För barn under 15 år, som inte är straffmyndiga och därför inte kan straffas för brott, kan tvångsmedel användas endast i begränsad utsträckning. Av 36 §

LUL framgår att om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, husrannsakan och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Utredningen har övervägt om det finns något behov av att utöka möjligheterna att använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt. I särskilt fokus för våra överväganden har varit om ett sådant behov kan sägas föreligga i syfte att minska risken för att barn under 15 år utnyttjas av annan i kriminell verksamhet. Det har dock inte framkommit något så tydligt behov av mer ingripande möjligheter att vidta beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år att det är befogat att införa några sådana mer långtgående bestämmelser. Ett visst behov av kunskapshöjande åtgärder inom Polismyndigheten när det gäller användandet av straffprocessuella tvångsmedel mot barn under 15 år har dock kunnat konstateras.

Ikraftträdande

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Remissinstansernas yttranden

Remissen har skickats till socialnämnderna Centrum och Nordost för yttrande. Remissen har också skickats till socialnämnderna Hisingen och Sydväst för kännedom och eventuellt yttrande.

Socialnämnd Centrum och socialnämnd Nordost har inkommit med yttranden vilka redovisas nedan.

Socialnämnd Centrum

Socialnämnd Centrum tillstyrker förslagen.

Nämndens samlade bedömning är att de åtgärder som föreslås gällande socialtjänstens ansvar stärker socialtjänstens delaktighet, tydliggör ansvaret och ökar kvaliteten i arbetet med unga som misstänks för brott. Kravet på ökad kunskap och kompetens inom socialtjänstens avseende unga lagöverträdare ger ökade förutsättningar för att den unge erbjuds tidiga och adekvata insatser. På detta vis kan risken för återfall i brott minska och en negativ kriminell utveckling kan brytas.

Nämnden menar att det är av stor vikt att företrädare för socialtjänsten deltar i förhör med barn som misstänks för brott och ställer sig bakom skärpningen av kravet. Att socialtjänsten är närvarande vid förhör med barn kan vara ett viktigt stöd för barnet i förhörssituationen, men gynnar också socialtjänstens fortsatta arbete med det egna ärendet gällande barnet och dess behov av insatser. En höjning av kompetensen och en större flexibilitet för möjligheten att på kort varsel kunna delta i fler förhör än vad som görs idag kommer, åtminstone på kort sikt, att kräva ökade resurser. Omfattningen anses dock inte vara möjlig att bedöma.

Socialnämnd Centrum framhåller också att man delar utredningens bedömning att det kan finnas anledning att, i annat sammanhang, överväga om det behövs ytterligare sekretessbrytande bestämmelser som gör det möjligt för samverkande myndigheter att sinsemellan dela information om barn som misstänks för brott och därigenom förbättra förutsättningarna för samverkan.

Förslaget om ett tvingande krav på att tidigare påföljder och genomförande ska redovisas i ett yttrande bedömer nämnden vara högst relevant. Det är viktig information för ställningstagandet om vilka insatser som är möjliga och lämpliga när det gäller planeringen för en ny påföljd. Dessutom föreslår nämnden att det av 11 § LUL ska regleras att uppgifter om den unges inställning till medling ska ingå som en del i yttrandet.

Socialnämnd Centrum framhåller också att det finns anledning att synliggöra socialnämndernas roll och ansvar i det arbete som bedrivs utifrån LUL genom kompletterande skrivningar i lagens inledande paragraf.

Socialnämnd Nordost

Socialnämnd Nordost tillstyrker förslagen.

Nämnden delar utredningens slutsatser och ställer sig positiv till de förslag som lämnas och framhåller att de föreslagna förändringarna ökar möjligheten till grundliga utredningar som kan ge barn och unga rätt stöd i rätt tid. De stärker barnrättsperspektivet och ökar möjligheterna till samverkan för barnets bästa. Nämndens bedömning är att kunskapshöjande initiativ behövs och kan komplettera den kunskap och erfarenhet som redan finns inom förvaltningen.

Förslaget gällande socialtjänstens utökade ansvar att närvara vid förhör med barn som misstänks för brott bedöms innebära ett förändrat arbetssätt och annorlunda prioriteringar av arbetsuppgifter än i dagsläget. Förslaget bedöms dock inte påverka verksamheten i någon större utsträckning. Vidare bedömer förvaltningen att förändringen kan innebära en möjlighet att få en bättre och gemensam bild av vad som föranlett förhören, vilket förväntas leda till ett bättre beslutsunderlag och därmed en mer tidseffektiv utredningsprocess.

Nämnden är positiv till förslaget som rör socialnämndens yttrande enligt 11 § LUL och bedömer att ett mer underbyggt underlag bör leda till bättre vägledning till beslut för åklagare och domstol. Förslaget förväntas inte innebära någon betydande ökning av arbetsbelastningen.

Socialnämnd Nordost framhåller också att man delar utredningens bedömning att det kan finnas anledning att, i annat sammanhang, överväga om det behövs ytterligare sekretessbrytande bestämmelser som gör det möjligt för samverkande myndigheter att sinsemellan dela information om barn som misstänks för brott och därigenom förbättra förutsättningarna för samverkan.

Nämnden bedömer att förslaget om utfärdande av ungdomstjänst som strafföreläggande förvisso kan innebära att tiden minskar mellan att en ungdom begår ett brott och brottets konsekvens, vilket är bra, men att ungdomstjänst som ett resultat av ett allvarligt brott innebär att personen sannolikt är i behov av ytterligare insatser och/eller annan form av straff. Professionen som arbetar med målgruppen i fråga inom stadsområde Nordost menar att ungdomstjänst för sällan har avsedd effekt och därför bör kompletteras med ytterligare insatser. Därtill är det nämndens bedömning att det kan finnas anledning att överväga översyn av processen för att fånga upp och besluta om och verkställa påföljd i de fall man ser att ungdomstjänst inte får avsedd effekt, det vill säga att personen visar ytterst lite eller ingen intention att ändra sitt beteende eller sluta med kriminalitet. Detta för att motverka att systemet med påföljder för ungdomar blir naivt och utnyttjas.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret delar, i likhet med socialnämnderna, utredningens slutsatser och bedömer att de förslag som lämnas i betänkandet bör tillstyrkas. Förslagen är väl avvägda och ökar möjligheten till kvalitetssäkrade utredningar som kan ge barn och unga rätt stöd i rätt tid. De stärker barnrättsperspektivet och ökar möjligheterna till samverkan för barnets bästa. Förslagen harmonierar väl med de svårigheter och upplevda brister som beskrivs i stadsledningskontorets rapport om socialtjänstens och skolans arbete med unga i eller i riskzon för gängkriminalitet (dnr 1062/21) vad avser närvaro vid polisförhör, utökade möjligheter till utredningar enligt 31 § LUL och bevistalan för arbetet med barn under 15 år, samt kunskapshöjande insatser för socialtjänsten.

Stadsledningskontoret vill framhålla att det är viktigt att företrädare för socialtjänsten deltar i förhör med barn som misstänks för brott. Socialtjänsten kan vara ett viktigt stöd för barnet i förhörssituationen, men deltagande gynnar också socialtjänstens fortsatta arbete med att erbjuda barnet verkningsfulla insatser. De kunskapshöjande förslag som presenteras i betänkandet bedöms komplettera den kunskap och erfarenhet som redan finns inom socialförvaltningarna.

Vissa av de förslag som presenteras i betänkandet bedöms kunna generera ökade kostnader för kommunernas socialtjänst. Det rör främst förslaget om ökade krav på att vara med vid förhör med barn som misstänks för brott. Förslaget kan innebära ökad arbetsbelastning och behov av utökad bemanning. Det är dock inte möjligt att göra någon närmare beräkning av dessa kostnader. I ett längre perspektiv kan en ökad närvaro vid förhören göra det lättare att erbjuda tidiga och kvalitativa insatser till målgruppen. Ett förändrat arbetssätt i enlighet med förslaget skulle därför kunna leda till att mer omfattande och kostsamma insatser som annars kan bli aktuella när den unges kriminalitet blivit mer avancerad kan undvikas. Stadsledningskontoret menar dock att kostnaderna de inledande åren efter att ett förändrat arbetssätt införts, kommer överstiga de besparingar som eventuellt kan genereras i ett längre perspektiv. Kommunernas ökade i kostnader till följd av det utökade uppdraget måste därför ersättas för att förslagen ska kunna realiseras.

Stadsledningskontoret delar också socialnämnd Centrum och Nordosts bedömning att det kan finnas anledning att, i annat sammanhang, överväga om det behövs ytterligare sekretessbrytande bestämmelser som gör det möjligt för samverkande myndigheter att sinsemellan dela information om barn som misstänks för brott och därigenom förbättra förutsättningarna för samverkan.

Stadsledningskontoret delar socialnämnd Centrum bedömning att det finns anledning att synliggöra socialnämndernas roll och ansvar i det arbete som bedrivs utifrån LUL genom kompletterande skrivningar i lagens inledande paragraf.

Socialnämnden Nordost framhåller att förslaget om utfärdande av ungdomstjänst som straffreläggande kan innebära att tiden minskar mellan att en ungdom begår ett brott och brottets konsekvens, vilket är bra, men att ungdomstjänst som ett resultat av ett allvarligt brott innebär att personen sannolikt är i behov av ytterligare insatser och/eller annan form av straff. Ungdomstjänst bedöms av nämnden allt för sällan ha avsedd effekt och därför bör kompletteras med ytterligare insatser. Stadsledningskontoret vill i sammanhanget påtala att socialnämnden själv äger att utreda barnets behov av stöd och ska i en sammanvägd bedömning inom ramen för sitt yttrande enligt 11 § LUL bedöma om barnet

eller den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att barnet utvecklas ogynnsamt. Ett yttrande bör dessutom innehålla vissa ytterligare uppgifter, som på vilket sätt de åtgärder som socialnämnden föreslår syftar till att motverka att barnet eller den unge utvecklas ogynnsamt. Om socialnämnden anser att behovet inte tillgodoses enbart inom ramen för påföljden ungdomstjänst bör detta redan idag framgå av nämndens yttrande. Ungdomstjänsten är enbart tänkt som ett alternativ framför allt för unga som begått brott men saknar eller har ett begränsat vårdbehov. Om vårdbehovet är större bör andra insatser och påföljder föreslås. Yttrandet används sedan som underlag när åklagaren fattar beslut i åtalsfrågan och om åtal väcks används yttrandet som underlag för valet av påföljd. Stadsledningskontoret anser därför inte att någon ytterligare reglering kring frågan behövs utifrån förslaget om möjligheten att meddela strafföreläggande.

Utredningen har övervägt om det finns behov av att utöka möjligheterna att använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt men inte funnit det befogat att införa några sådana mer långtgående bestämmelser. I departementspromemorian En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål (Ds 2020:23) lämnades dock ett förslag till ändrad lydelse av 36 § LUL. Förslaget innebar en förändring av 36 § LUL så att kravet på särskilda skäl för husrannsakan, beslag och kroppsvisitation inte ska gälla om det finns särskild anledning att anta att barnet utnyttjas av annan i brottslig verksamhet. Kommunstyrelsen yttrande sig över förslagen 2021-01-13 § 35.

Sammanfattningsvis bedöms de förändringar som föreslås i regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott, förbättra regelverket och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls. Förslagen bedöms kunna bidra till att socialtjänstens får bättre förutsättningar för sitt arbete med barn under 15 år som misstänks för brott. Tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Uppdraget

Vi har fått i uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott, i syfte att förbättra detta regelverk och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i sådana utredningar.

Barn som inte har fyllt 15 år och som misstänks för brott kan bli föremål för en brottsutredning enligt bestämmelserna i 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). I vårt uppdrag har ingått att analysera om bestämmelserna om dessa s.k. § 31-utredningar är ändamålsenliga och om de tillämpas på avsett sätt. Vi har också haft till uppgift att lämna förslag på de författningsändringar eller andra åtgärder som bedöms nödvändiga i syfte att brott som barn under 15 år misstänks för ska utredas i större utsträckning än som är fallet i dag.

Genom en bevistalan enligt 38 § LUL kan skuldfrågan för ett icke-straffmyndigt barn som misstänks för att ha begått ett brott prövas i domstol. Vi har haft i uppdrag att se över systemet med bevistalan och att ta ställning till om även åklagare på eget initiativ bör kunna väcka bevistalan. I vårt uppdrag har dessutom ingått att analysera hur en påföljd ska kunna dömas ut om det efter det att en dom beträffande bevistalan fått laga kraft skulle framkomma att gärningspersonen, i motsats till vad som tidigare antagits, hade fyllt 15 år då brottet begicks.

Regelverket kring barn som misstänks för brott innefattar en rad olika delfrågor. I vårt uppdrag har ingått att ta ställning till om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga och att utreda behovet av en ökad närvaro av företrädare för socialtjänsten vid inledande förhör med sådana barn. Vi har också haft till uppgift att ta ställning till om gällande bestäm-

melser om socialnämndens yttranden om unga lagöverträdare är ändamålsenligt utformade och att, vid behov, föreslå åtgärder för att säkerställa att yttrandena håller hög kvalitet. Dessutom har vårt uppdrag omfattat frågan om gällande bestämmelser angående rätten för ett barn som misstänks för brott att ha insyn i utredningen och att ta del av utredningsmaterialet behöver förtydligas i något avseende. Det har också ingått i uppdraget att ta ställning till om det bör vara möjligt att förordna ett juridiskt biträde för målsäganden när en § 31-utredning inleds. Vi har vidare tagit ställning till hur samverkan mellan olika berörda myndigheter kan stärkas när det gäller barn som misstänks för brott.

Barn under 15 år kan under vissa förutsättningar drogtestas. Vi har haft i uppdrag att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år och att bedöma om bestämmelserna är ändamålsenligt utformade, liksom att lämna de förslag som kan krävas för att säkerställa att drogtest kan genomföras i tillräcklig omfattning.

Under vissa förutsättningar kan åklagare meddela ett strafföreläggande i stället för att väcka åtal. I vårt uppdrag har ingått att ta ställning till om möjligheten att utfärda strafföreläggande bör utvidgas till att också omfatta ungdomstjänst och i vilka situationer det i så fall bör vara möjligt.

Genom ett tilläggsdirektiv har vi också haft i uppdrag att analysera behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvitiation mot barn under 15 år och att lämna förslag på de författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att nämnda tvångsmedel ska kunna användas mot barn under 15 år i tillräcklig omfattning.

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Barn under 15 år är inte straffmyndiga och någon påföljd får därför inte dömas ut för ett brott som ett barn har begått före 15-årsdagen. I de fall då ett barn under 15 år misstänks för brott får inte heller en förundersökning inledas. För att tillgodose behovet av att ändå utreda de närmare omständigheterna kring ett sådant brott, finns möjligheten att under vissa förutsättningar inleda en utredning enligt 31 § LUL. Bestämmelsen innehåller i första stycket en presumptionsregel

av innebörd att om någon kan misstänkas för att före 15 års ålder ha begått ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, ska en utredning om brottet inledas, om inte särskilda skäl talar emot det. Detsamma ska gälla vid misstanke om vissa osjälvständiga brottsformer. En § 31-utredning kan vidare inledas, enligt andra stycket i paragrafen, på begäran av socialnämnden, om nämnden bedömer att utredningen kan ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Slutligen innehåller paragrafens tredje stycke en möjlighet att inleda en utredning i tre fall, nämligen (1) om det behövs för att klarlägga om någon som har fyllt 15 år har tagit del i brottet, (2) om det behövs för att efterforska gods som har åtkommit genom brottet eller som kan bli föremål för förverkande, eller (3) om det av andra skäl är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse. För att inleda en utredning beträffande ett barn som inte har fyllt 12 år krävs synnerliga skäl.

Bestämmelsen i 31 § LUL fick sin nuvarande lydelse efter en lagändring år 2010. Ett uttalat syfte med lagändringen var att fler brott som barn under 15 år misstänks för skulle utredas. På regeringens uppdrag genomförde Brottsförebyggande rådet (Brå) en undersökning av vilket genomslag lagändringen fått (se Brås rapport 2014:20), varvid det konstaterades att andelen § 31-utredningar inte förändrats nämnvärt sedan lagändringen.

I syfte att få en uppdaterad lägesbild av tillämpningen av 31 § LUL har vi inhämtat underlag från landets samtliga polisregioner, från ett knappt trettiootal kommuners socialförvaltningar och från Brottsoffermyndigheten. Av detta underlag har vi dragit slutsatsen att presumtionsregeln i 31 § första stycket LUL förefaller tillämpas på avsett sätt. Brottsmisstankar som faller inom presumtionsregelns tillämpningsområde utreds i mycket hög utsträckning och vi har därför inte föreslagit någon förändring i denna del. När det gäller andra stycket i aktuell paragraf och socialnämndens möjlighet att initiera en § 31-utredning, så har vi kommit fram till att denna bestämmelse däremot inte tillämpas på avsett sätt. Anledningen härtill torde främst vara bristande kunskap inom socialtjänsten om bestämmelsens innebörd. Vi har därför föreslagit att kunskapshöjande åtgärder ska vidtas. Vår slutsats när det gäller 31 § tredje stycket LUL är att de två första punkterna förefaller ha fått avsedd tillämpning, men att det mycket sällan inleds utredningar med stöd av tredje punkten i

stycket. Vi har därför föreslagit en mindre restriktiv utformning av denna punkt. En utredning ska enligt vårt förslag få inledas om det är påkallat med hänsyn till allmänna eller enskilda intressen.

Bevistalan – en prövning av skuldfrågan när barn under 15 år misstänks för brott

När ett barn under 15 år misstänks för brott prövas skuldfrågan som regel inte i domstol. I 38 § LUL finns dock en möjlighet att genom en bevistalan få till stånd en sådan prövning. Möjligheten härtill används emellertid sällan. Bestämmelsen i 38 § LUL innebär att om någon misstänks för att före 15 års ålder ha begått ett brott får åklagare, om det krävs ur allmän synpunkt, efter framställning av socialnämnden, Socialstyrelsen eller vårdnadshavarna för den unge, begära prövning hos domstol huruvida den unge har begått brottet. Domstolens avgörande sker genom dom i vilken ska anges om domstolen funnit att det har blivit utrett att barnet har begått brottet eller om så inte är fallet.

Vår översyn av systemet med bevistalan har utmynnat i att det, enligt vår bedömning, finns övervägande skäl som talar för att bestämmelserna om bevistalan bör ändras på så sätt att möjligheten att föra bevistalan utvidgas. Det främsta skälet härför är att frågan om ett barn är skyldigt till ett allvarligt brott eller inte bör avgöras efter en rättslig prövning i domstol. Bestämmelserna om bevistalan föreslås därför ändras på så sätt att när en § 31-utredning har slutförts beträffande ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fem år ska åklagare begära prövning i domstol av frågan om den misstänkte har begått brottet. Även vissa osjälvständiga brottsformer omfattas av den föreslagna presumptionsregeln. Bevistalan får också föras beträffande annat brott, om det finns synnerliga skäl för detta. Om särskilda skäl talar emot det, ska bevistalan dock inte väckas. Genom förslaget får åklagaren en rätt att på eget initiativ väcka bevistalan och ska således inte, som i dag, vara beroende av att socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare initierar en sådan talan. Åklagarens uppgifter i fråga om bevistalan ska, om det inte möter något hinder, utföras av åklagare som genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare är särskilt lämpad för uppgiften. Socialnämnden föreslås även fortsätt-

ningsvis ha rätt att göra framställan hos åklagare om att en bevistalan ska väckas, medan barnets vårdnadshavare inte längre ska ha motsvarande framställningsrätt. Sedan tillsynsansvaret över socialtjänsten har överförs till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), ska den framställningsrätt som tillkommit Socialstyrelsen flyttas över till IVO.

Genom en bevistalan fastställs inte någon påföljd för den unge. En dom beträffande bevistalan får rättskraft och det torde därför inte vara möjligt att efter det att en bevistaledom fått laga kraft döma ut någon påföljd om det i efterhand visat sig att en gärningsperson var straffmyndig vid gärningstillfället. Ett felaktigt antagande om en gärningspersons ålder kan i ett sådant fall leda till stötande resultat. En möjlighet införs därför för åklagare att, sedan en dom beträffande bevistalan har fått laga kraft, hos rätten ansöka om att domen ska undanröjas. För att en sådan ansökan ska beviljas krävs att åklagaren gör sannolikt att han eller hon inte i den tidigare rättegången hade kunnat åberopa en omständighet eller ett bevis till stöd för gärningspersonens ålder, eller att åklagaren annars haft en giltig ursäkt för att inte göra det. Ett undanröjande förutsätter att det kan klarläggas att gärningspersonen var straffmyndig vid gärningstillfället.

Det är inte möjligt att enligt gällande rätt bevilja resning beträffande en bevistaledom. Detta framstår som otillfredsställande och bestämnelserna om resning, både till gärningspersonens fördel och till dennes nackdel, ska därför vara tillämpliga även beträffande bevistaledomar.

Effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott

Förhör med barn som misstänks för brott

Inom ramen för våra överväganden när det gäller frågan om bestämmelserna om förhör med barn som misstänks för brott är ändamålsenligt utformade har vi tagit in underlag från landets polisregioner. Därav framgår att det inte synes finnas några brister i utformningen av tillämpliga bestämmelser. Vi har därför inte lämnat några förslag till författningsändringar i denna del. Polismyndigheten har hösten 2021 inrättat en utbildning för fördjupning i bl.a. förhör med barn. Denna utbildning bör utvärderas inom de närmaste åren, i syfte att utröna om det finns något behov av förändringar.

Socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott

Av 7 § LUL framgår att vid förhör med ett barn som är straffmyndigt, men som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, ska företrädare för socialtjänsten närvara om det är möjligt och det kan ske utan men för utredningen. Vid förhör som hålls inom ramen för en § 31-utredning med ett barn under 15 år som misstänks för brott ska, enligt 34 § LUL, en företrädare för socialtjänsten närvara om det är fråga om en utredning som inletts antingen med stöd av presumptionsregeln i 31 § första stycket LUL eller med stöd av en begäran från socialnämnden enligt andra stycket i nämnda paragraf. Undantag från kravet på närvaro får göras endast om det finns särskilda skäl. Vid § 31-utredningar som inleds av något skäl i tredje stycket i paragrafen ska i stället en företrädare för socialtjänsten närvara om det inte möter något hinder.

Socialtjänsten har en central roll att spela när barn misstänks för brott. Att en medarbetare från socialtjänsten är närvarande vid förhör med barn kan vara ett viktigt stöd för barnet i förhållningssituationen, men också gynna socialtjänstens fortsatta arbete med ärendet gällande barnet. En hög grad av närvaro är därför önskvärd. Av det underlag som vi har inhämtat från polisregionerna och ett knappt trettiotal kommuner framgår att företrädare för socialtjänsten i hög utsträckning närvarar vid förhör med barn under 15 år, men att det sker mer sällan vid förhör med straffmyndiga barn. Någon enhetlighet synes inte finnas mellan polisregionerna och inte heller inom en och samma region. Kravet på närvaro bör, enligt vår bedömning, skärpas. Vi har därför föreslagit att vid förhör med ett barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa ska en företrädare för socialtjänsten närvara om det inte finns särskilda skäl som talar häremot. En förutsättning är att det kan ske utan men för utredningen. Vid förhör med barn under 15 år som misstänks för brott krävs, om det gäller § 31-utredningar enligt första eller andra stycket i 31 § LUL, synnerliga skäl för att en företrädare för socialtjänsten inte ska närvara vid förhöret. Är det fråga om en utredning enligt 31 § tredje stycket LUL krävs särskilda skäl för att en sådan företrädare inte ska närvara.

Socialnämndens yttranden

Innan beslut om åtal fattas för personer under 18 år ska, som huvudregel, ett yttrande från socialnämnden begäras in enligt 11 § LUL. Yttrandet är till vägledning vid åklagarens beslut om åtal och vid domstolens påföljdsbestämning. Vi har genomfört en enkät riktad till åklagare och domare, varvid har framkommit att socialnämndens yttranden överlag synes hålla god kvalitet, men att det finns vissa brister i fråga om kunskap och kompetens hos de tjänstemän som skriver yttrandena. Det har vidare visat sig att såväl åklagare som domare menar att yttrandena ofta saknar uppgift om i vilken utsträckning en tidigare utdömd ungdomspåföljd har fullgjorts. Mot denna bakgrund har vi föreslagit att bestämmelsen i 11 § LUL ska kompletteras med en skyldighet för socialnämnden att i ett yttrande redovisa i vilken utsträckning den som yttrandet gäller har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård. Vi har också bedömt att vissa kunskapshöjande åtgärder bör vidtas.

Det misstänkta barnets rätt till insyn i utredningen

För det närmare förfarandet vid en § 31-utredning är, genom hänvisning i 32 § LUL, ett flertal bestämmelser i rättegångsbalken tillämpliga. En brottsmisstänkts rätt att få del av utredningen om brottet är av stor vikt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Bestämmelsen i 32 § föreslås förtydligas i syfte att klargöra vilken rätt till insyn ett barn under 15 år har i en § 31-utredning.

Juridiskt biträde för målsäganden

När ett barn under 15 år misstänks för brott och en § 31-utredning inleds har barnet, under vissa förutsättningar som preciseras närmare i 32 a § LUL, rätt till ett juridiskt biträde. Någon motsvarande rätt finns enligt gällande rätt inte för en målsägande. Behovet av hjälp och stöd för en målsägande kan regelmässigt inte sägas vara mindre om han eller hon har utsatts för brott begånget av en person under 15 år jämfört med om gärningspersonen var straffmyndig. Vi föreslår mot denna bakgrund att målsägandens rätt till ett målsägandebiträde enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde respektive till

en särskild företrädare för barn enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn ska gälla även vid § 31-utredningar.

Samverkan

En nära och väl fungerande samverkan mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten är mycket betydelsefull när det gäller förutsättningarna för att kunna vidta relevanta och effektiva åtgärder för barn som misstänks för brott. Sådan samverkan förefaller, utifrån det underlag som är tillgängligt för våra överväganden, i allt väsentligt fungera tillfredsställande.

Drogtester av barn under 15 år

Sedan 2010 finns en möjlighet att, enligt 36 b § LUL, vidta tvångsvisa drogtestar av barn under 15 år som misstänks för att olovligen ha brukat narkotika. Ett sådant drogtest kan genomföras om det kan antas vara nödvändigt för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Av Brås tidigare nämnda rapport (2014:20) framgår att bestämmelsen endast används i begränsad omfattning. Våra kontakter med polisregionerna och med de inbjudna kommuner som har medverkat vid våra hearingar talar i samma riktning.

Barn som använder narkotika kan på ett mycket allvarligt sätt äventyra sin fysiska och psykiska hälsa. I syfte att göra det möjligt att i större utsträckning än som är fallet i dag genomföra drogtestar av barn under 15 år när det finns skälig misstanke om att barnet har använt narkotika föreslår vi att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning. Således ska ett drogtest få genomföras om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Kravet på att det ska föreligga sannolika skäl för narkotikaanvändande, ska alltså gälla. Beslut om drogtest av barn under 15 år ska, liksom är fallet i dag, fattas av åklagare. För att öka kunskapen om möjligheten att genomföra sådana drogtestar bör kunskapshöjande insatser övervägas inom socialtjänsten och hos Polismyndigheten.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Åklagare kan under vissa förutsättningar meddela ett strafföreläggande i stället för att väcka åtal för brott. Ett sådant föreläggande kan avse böter, villkorlig dom eller villkorlig dom som förenas med böter. Möjligheten att utfärda ett strafföreläggande utgör ett snabbt och effektivt förfarande för att lagföra ett brott när den misstänkte erkänner gärningen och det inte är fråga om alltför allvarlig brottslighet. Påföljden ungdomstjänst har införts efter det att det blev möjligt för åklagare att meddela strafföreläggande för personer under 18 år. En utökning av åklagares möjlighet att utfärda strafföreläggande till att även avse ungdomstjänst kan bidra till att barn och unga får en snabbare reaktion på det brott de begått och att det inte blir nödvändigt med en domstolsförhandling. Mot denna bakgrund har vi föreslagit att ungdomstjänst ska kunna förordnas genom ett strafföreläggande. En förutsättning för att åklagare ska få utfärda ett sådant strafföreläggande är att det föreligger ett yttrande enligt 11 § LUL. Ett strafföreläggande avseende ungdomstjänst ska delges den unge vid ett möte med åklagaren. Strafföreläggande avseende ungdomstjänst kan inte godkännas av ombud.

Beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år

I det brottsutredande arbetet är möjligheten att använda s.k. straffprocessuella tvångsmedel viktig. För barn under 15 år, som inte är straffmyndiga och därför inte kan straffas för brott, kan tvångsmedel användas endast i begränsad utsträckning. Av 36 § LUL framgår att om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, husrannsakan och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Vi har övervägt om det finns något behov av att utöka möjligheterna att använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt. I särskilt fokus för våra överväganden har varit om ett sådant behov kan sägas föreligga i syfte att minska risken för att barn under 15 år

utnyttjas av annan i kriminell verksamhet. Det har dock inte framkommit något så tydligt behov av mer ingripande möjligheter att vidta beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år att det är befogat att införa några sådana mer långtgående bestämmelser. Ett visst behov av kunskapshöjande åtgärder inom Polismyndigheten när det gäller användandet av straffprocessuella tvångsmedel mot barn under 15 år har dock kunnat konstateras.

Förslagets konsekvenser

Våra förslag kommer att få vissa ekonomiska konsekvenser i form av bl.a. ett uppdrag till Socialstyrelsen gällande kunskapshöjande åtgärder inom socialtjänsten. Förslagen kommer också att innebära en ökad belastning för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och domstolarna, men någon närmare beräkning har inte varit möjlig att göra. Även för kommunernas socialtjänstförvaltningar kan exempelvis det ökade kravet på närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott innebära en ökad belastning för socialtjänsten, men omfattningen härav kan inte uppskattas närmare. Förslagen att det ska vara möjligt att förordna ett målsägandebiträde eller en särskild företrädare för barn inom ramen för en § 31-utredning kommer också att medföra kostnader för det allmänna.

Våra förslag förväntas få viss brottsavhållande effekt.

Ikraftträdande

Vi bedömer att de nya bestämmelserna kan träda i kraft den 1 januari 2023 och har därför föreslagit detta datum för ikraftträdande.

§ 68 Svar på remiss -Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

N164-0162/22

Socialförvaltningen Centrum har 2022-03-02 upprättat ett tjänsteutlåtande i rubricerat ärende.

Beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Dag för justering

2022-03-29

Vid protokollet

Sekreterare

Saga Alenäs

Ordförande

Nina Miskovsky

Justerande

Ulf Carlsson

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2022-03-02

Diarienummer N164-0162/22

Handläggare

Marie Larsson, Lisa Nadén

Telefon: 031-367 90 16

E-post: marie.larsson@socialcentrum.goteborg.se

Svar på remiss - Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Förslag till beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott, i syfte att förbättra regelverket och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i sådana utredningar. En utgångspunkt för uppdraget har varit att tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver.

Bland de förslag som utredaren föreslår i betänkandet *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* (se bilaga) finns åtgärder för ökad kunskap om socialnämndens möjlighet att påkalla en brottsutredning enligt 31 § när barn under 15 år misstänks för brott. Det primära syftet med sådan utredning är att klargöra vilka insatser från socialtjänstens sida som den unge behöver. Vidare föreslår utredaren skrapning i kravet på att en företrädare för socialtjänsten ska närvara vid förhör med ett barn som har fyllt 15 år men inte 18 år, ett tillägg i innehåll i de yttranden socialnämnden skriver enligt 11 § LUL när unga misstänks för brott, samt att åklagare kan utfärda ungdomstjänst genom strafföreläggande. Det finns också ett antal förslag som i första hand berör rättsvårdande myndigheter med ansvar för unga lagöverträdare.

Förvaltningen ställer sig bakom betänkandet i sin helhet och de förslag som berör socialnämndens ansvarsområde. Förvaltningen ser positivt på kunskapshöjande åtgärder och att socialtjänstens ansvar och roll avseende unga lagöverträdare stärks i och med förslagen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I betänkandet *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* föreslås förändringar som utredaren bedömer kommer att få vissa ekonomiska konsekvenser. För socialtjänstens del gäller det bland annat ökat krav på att vara med vid förhör med barn som misstänks för brott, vilket kan innebära en ökad arbetsbelastning och/eller behov av ökad bemanning. I utredningen säger man sig dock inte kunna uppskatta i vilken

omfattning detta skulle bli en effekt. Förvaltningen delar utredningens bedömning att förslagen kan medföra ökade kostnader för socialtjänsten, såväl i viss ökad arbetsbelastning som eventuellt ökade kostnader i utförandet av insatser, både gällande antal medarbetare, organisering och arbetstid. Samtidigt ligger ansvaret för skydd och stöd för målgruppen på socialtjänsten redan idag och en ökad närvaro vid förhören bör göra det lättare att erbjuda tidiga och kvalitativa insatser till målgruppen. Det bör på längre sikt innebära att mer omfattande och kostsamma insatser kan undvikas längre fram. Förvaltningen kan inte i detalj bedöma omfattningen av eventuell ökad kostnad som en följd av föreslagna förändringar som betänkandet redogör för, men eftersom förslaget innebär en höjd ambitionsnivå i arbetet med målgruppen måste vi utgå ifrån att det inledningsvis innebär en kostnadsökning.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Det är en viktig uppgift för samhället att förhindra att barn och unga begår brott och om det ändå händer, tillhandahålla ett samordnat stöd i ett så tidigt skede som möjligt. På detta sätt kan man minska risken för fortsatt allvarlig problematik eller brottslig utveckling. Ansvaret ligger på flera aktörer, där rättsvårdande myndigheter ska markera att samhället tar avstånd från brottet, medan socialtjänstens insatser ska utgå ifrån barns och ungas behov av skydd och stöd. Vikten av att arbeta förebyggande och med tidiga insatser kan inte nog betonas. Förutom att det minskar lidande för den enskilde och dennes anhöriga så kan det också förhindra att mer omfattande, och kostsamma, insatser krävs längre fram.

I betänkandet *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* föreslås förändringar i regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott, i syfte att förbättra regelverket och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i sådana utredningar. En utgångspunkt för uppdraget har varit att tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver. Utredaren bedömer att förslagen förväntas få viss brottsavhållande effekt.

Förvaltningens delar utredningens bedömning att de åtgärder som föreslås gällande socialtjänstens ansvar skulle stärka socialtjänstens delaktighet, tydliggöra ansvaret och öka kvaliteten i arbetet för unga som misstänks för brott. Kravet på ökad kunskap och kompetens inom socialtjänstens avseende unga lagöverträdare ger ökade förutsättningar för att den unge erbjuds tidiga och adekvata insatser. På detta vis kan vi minska risken återfall i brott och därmed bryta en negativ kriminell utveckling,

Samverkan

Samverkan har skett i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 2022-03-22.

Bilagor

1. Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Ärendet

Socialnämnden Centrum har att ta ställning till betänkandet *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* från Justitiedepartementet. Förvaltningens svar på remiss ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 2022-03-29.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott, i syfte att förbättra regelverket och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i sådana utredningar. En utgångspunkt för uppdraget har varit att tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver.

Utredaren skulle bland annat analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga och se över systemet med så kallad bevistalan. I uppdraget ingick också att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år och att ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst.

Genom tilläggsdirektiv den 10 juni 2021 utvidgades utredningens uppdrag till att även omfatta en analys av behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år. I det utvidgade uppdraget ingick dessutom att lämna förslag på de författningsändringar eller andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att beslag, husrannsakan och kroppsvisitation ska kunna företas mot barn under 15 år i tillräcklig omfattning.

Regelverket kring barn som misstänks för brott

De flesta av frågorna som omfattas av utredningens uppdrag rör barn under 15 år som misstänks för brott. Några av dem gäller dock även barn som har fyllt 15 år men inte 18 år. Det bakomliggande regelverk som lagstiftaren skapat för att samhället ska kunna vidta åtgärder för barn i dessa båda ålderskategorier skiljer sig åt. Ett barn under 15 år är inte straffmyndigt och någon påföljd enligt 1 kap. 6 § brottbalken får inte dömas ut för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt 15 år. Barn som inte är straffmyndiga kan i och för sig begå en brottslig gärning, men de kan i princip inte bli föremål för rättsväsendets åtgärder på grund av detta. För barn och unga i åldern från och med 15 år och upp till 18 år gäller att de i många avseenden omfattas av samma bestämmelser som myndiga personer, men att de också i viss utsträckning särbehandlas straffrättsligt.

Det är en viktig uppgift för samhället att förhindra att barn och unga begår brott, men också att, om så ändå har skett, reagera på de brott som begåtts och arbeta för att en ung lagöverträdare inte gör sig skyldig till fortsatt kriminalitet. Ansvaret för samhällets insatser när det gäller barn och unga som misstänks för, eller som har begått brott delas mellan socialtjänst, polis, åklagare, domstol, kriminalvården och Statens institutionsstyrelse (SiS). För socialnämnden gäller i detta arbete att nämndens insatser utgår från barnets behov av stöd och skydd, medan de rättsvårdande myndigheternas

insatser i stället avser att markera att samhället tar avstånd från den brottsliga verksamheten.

Barn och unga som begår brott har ofta ett särskilt behov av stöd och hjälp för att i fortsättningen avhålla sig från kriminalitet. Lagstiftaren anser att Socialtjänsten har bäst förutsättningar för att erbjuda sådant stöd. För barn under 15 år vilar därför ansvaret för att vidta åtgärder endast på socialnämnden, medan det för unga mellan 15 och 20 år kan sägas vara ett delat ansvar mellan socialnämnd, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten samt i vissa fall Kriminalvården och SiS.

De olika samhällsringripanden som kan bli aktuella inom ramen för socialtjänstens arbete med barn och unga som misstänks för brott regleras främst i socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). En följd av att en person under 15 år inte är straffmyndig är att en förundersökning inte får inledas mot honom eller henne. För att exempelvis insatser inom socialtjänsten ska bli ändamålsenliga kan det dock vara betydelsefullt att de närmare omständigheterna kring ett brott kan klarläggas. Under vissa förutsättningar kan därför ett brott utredas enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Lagen innehåller också bestämmelser som tar sikte på barn som fyllt 15 år, och därmed är straffmyndiga. I utredningens uppdrag har följande områden i LUL omfattats:

- Brottsutredningar enligt 31 § LUL
- Juridiskt biträde och offentlig försvarare
- Underrättelser och närvaro vid förhör
- Beslag, husrannsakan och kroppsvisitation
- Drogtest
- Bevistalan
- Yttrande från socialnämnden
- Strafföreläggande

Utredningen har också fäst avseende vid barnkonventionen och särskilt viktiga artiklar i sina överväganden. Då detta är väsentligt vid alla överväganden om lagstiftning som rör barn.

Utredningens förslag redogörs ytterligare tillsammans med förvaltningens bedömning.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens samlade bedömning är att de åtgärder som föreslås gällande socialtjänstens ansvar i betänkandet *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)* skulle stärka socialtjänstens delaktighet, tydliggöra ansvaret och öka kvaliteten i arbetet för unga som misstänks för brott. Kravet på ökad kunskap och kompetens inom socialtjänstens avseende unga lagöverträdare ger ökade förutsättningar för att den unge erbjuds tidiga och adekvata insatser. På detta vis kan vi minska risken för återfall i brott och därmed bryta en negativ kriminell utveckling.

Utredningen har inhämtat uppgifter, erfarenheter och kunskap från berörda myndigheter och överväganden, bedömningar och förslag är noga redogjorda för och avvägda utifrån olika perspektiv. Förvaltningen ställer sig bakom betänkandet som helhet. Synpunkter och eventuella medskick kring specifika förslag som främst berör socialtjänstens ansvarsområden redogörs för nedan, tillsammans med förvaltningens bedömningar.

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)

Barn under 15 år är inte straffmyndiga och någon påföljd får därför inte dömas ut för ett brott som ett barn har begått före 15-årsdagen. I de fall då ett barn under 15 år misstänks för brott får inte heller en förundersökning inledas. För att tillgodose behovet av att ändå utreda de närmare omständigheterna kring ett sådant brott, finns möjligheten att under vissa förutsättningar inleda en utredning enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

Bestämmelserna i 31 § LUL fick sin nuvarande lydelse efter en lagändring år 2010. Bestämmelserna innehåller i första stycket en så kallad presumtionsregel. Denna innebär att om en person under 15 år misstänks för ett brott där det lindrigaste föreskrivna straffet är fängelse i ett år, så skall en utredning om brottet inledas, om inte särskilda skäl talar emot det. Enligt andra stycket i samma paragraf *kan* en utredning inledas på begäran av socialnämnden, om nämnden bedömer att en utredning kan ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Slutligen innehåller paragrafens tredje stycke en möjlighet att inleda utredning i tre andra fall;

1. Om det behövs för att klarlägga om någon som har fyllt 15 år har tagit del i brottet,
2. Om det behövs för att efterforska gods som åtkommit genom brottet eller som kan bli föremål för förverkande, eller
3. Om det av andra skäl är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse.

För att inleda en utredning beträffande ett barn som inte har fyllt 12 år krävs synnerliga skäl.

Mot bakgrund av den undersökning som utredningen har gjort, bedömer utredningen att paragrafens första stycke tillämpas på det sätt som var tänkt och föreslår därför ingen ändring av den. Däremot bedömer utredningen att andra stycket gällande socialnämndens möjlighet att initiera en utredning, inte tillämpas på avsett sätt, vilket enligt utredningen kan bero på bristande kunskap inom socialtjänsten om bestämmelsens innebörd. Därför har utredningen föreslagit kunskapshöjande insatser kring denna del av lagparagrafen.

Utredningens förslag: I syfte att öka kunskapen om och kompetensen kring socialnämndens möjlighet att påkalla en utredning enligt 31 § andra stycket LUL, så ska kunskapshöjande åtgärder vidtas.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen ställer sig bakom förslaget. Förvaltningens bedömning är att det behövs kunskapshöjande åtgärder avseende arbetet med unga lagöverträdare som helhet och regelverket som styr handläggningen. Kompetenshöjande insatser i syfte att uppnå utredningens intention, att få socialnämnden att oftare använda möjligheten att påkalla utredning, bör vara en del i sådan satsning. En brottsutredning, där det primära syftet är att klarlägga behovet av sociala insatser, bedöms vara till hjälp i socialtjänstens arbete och bedömningar av den unges behov av stöd och skydd.

Bevistalan - en prövning av skuldfrågan när barn under 15 år misstänks för brott

När ett barn under 15 år misstänks för brott prövas skuldfrågan inte i domstol. I 38 § LUL finns dock en möjlighet att genom en bevistalan få till stånd en sådan prövning.

Möjligheten används emellertid sällan. Utredningen bedömer att det finns övervägande skäl som talar för att nuvarande bestämmelser om bevistalan bör ändras på så sätt att skuldfrågan för ett barn under 15 år som misstänks för brott ska prövas i domstol i fler fall än vad som sker i dag.

Utredningens förslag: När en utredning enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare har slutförts beträffande ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fem år ska åklagare begära prövning i domstol av frågan om den som misstänks för att före 15 års ålder ha begått brottet är skyldig. Bevistalan ska också väckas vid misstanke om ett straffbelagt försök, en straffbelagd förberedelse eller en straffbelagd stämpling till ett sådant brott. En presumtionsregel med denna innebörd ska införas i 38 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. En bevistalan får väckas även vid misstanke om annat brott, om det finns synnerliga skäl för detta. Bevistalan ska dock inte väckas om särskilda skäl talar emot det.

Förvaltningens bedömning: En brottsutredning där händelseförlopp och skuldfrågan klarläggs kan vara till hjälp inför de bedömningar av den unges behov av stöd och skydd som socialtjänsten behöver göra och för att ge rätt insatser med stöd av det som framkommit i brottsutredningen. Det är dock av stor vikt att man utifrån barnets perspektiv, vid beslut och genomförande, beaktar ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott

Utredningen behandlar sex olika delområden som har gemensamt att de innehåller frågor som är viktiga för att säkerställa effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott.

Förhör med barn som misstänks för brott

Utredningen bedömer att bestämmelserna om förhör med barn förefaller vara ändamålsenliga och några författningsändringar behövs därför inte. Polismyndigheten har nyligen inrättat en utbildning för fördjupning i bland annat förhör med barn. Utgångspunkten bör vara att denna utbildning utvärderas inom de närmaste åren.

Socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott

Av 7 § LUL framgår att vid förhör med ett barn som är straffmyndigt, men som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för ett brott som kan ge fängelse, ska företrädare för socialtjänsten närvara *om det är möjligt* och det kan ske utan men för polisutredningen. Vid förhör som hålls inom ramen för en § 31-utredning med ett barn under 15 år som misstänks för brott ska, enligt 34 § LUL, en företrädare för socialtjänsten närvara om det är fråga om en utredning som inletts antingen med stöd av presumtionsregeln (31 § första stycket LUL) eller med stöd av en begäran från socialnämnden (andra stycket LUL). Undantag från kravet på socialtjänstens närvaro får göras endast om det finns *särskilda skäl*.

Av det underlag som utredningen har samlat in från polis och kommuner, framgår att företrädare för socialtjänsten i hög utsträckning närvarar vid förhör med barn under 15 år, men att det sker mer sällan vid förhör med straffmyndiga barn. Utredningen bedömer därför att kravet på närvaro bör skärpas.

Utredningens förslag: Kravet på att en företrädare för socialtjänsten ska närvara vid förhör med ett barn som har fyllt 15 år men inte 18 år skärps. Vid förhör med någon som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för ett brott som kan ge fängelse, ska en företrädare för socialtjänsten närvara *om det inte finns särskilda skäl som talar emot detta*. En förutsättning är, liksom är fallet i dag, att det kan ske utan men för utredningen. Även vid förhör med barn under 15 år som misstänks för brott skärps kravet på socialtjänstens närvaro. Kravet innebär att en företrädare för socialtjänsten ska närvara vid ett sådant förhör. Är det fråga om en utredning enligt 31 § första eller andra stycket lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare krävs *synnerliga skäl* för att en företrädare för socialtjänsten inte ska närvara och om det gäller en utredning enligt tredje stycket krävs *särskilda skäl* för att en sådan företrädare inte ska närvara.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen delar bedömningen att det är av stor vikt att företrädare för socialtjänsten deltar i förhör med barn som misstänks för brott och ställer sig bakom skärpningen av kravet.

Socialtjänsten har en central roll när barn misstänks för brott. Att socialtjänsten är närvarande vid förhör med barn kan vara ett viktigt stöd för barnet i förhörssituationen, men gynnar också socialtjänstens fortsatta arbete med det egna ärendet gällande barnet och dess behov av insatser. Förvaltningens uppfattning är att socialtjänsten i stor utsträckning försöker delta i förhör med barn som misstänks för brott i relativt stor utsträckning. Det finns dock skäl att se över om vår kunskap och vår organisation av arbetet gör att vi inte alltid deltar på det sätt som lagstiftaren avser. En höjning av kompetensen och en större flexibilitet för möjligheten att på kort varsel kunna delta i fler förhör än vi gör idag kommer, åtminstone på kort sikt, att kräva ökade resurser.

Samverkansformer som exempelvis Barnahusmodellen kan underlätta både genomförande och kompetenshöjande arbete för alla inblandade myndigheter.

Socialnämndens yttranden

Innan beslut om åtal fattas för personer under 18 år ska, som huvudregel, ett yttrande från socialnämnden begäras in enligt 11 § LUL. Yttrandet är till vägledning vid åklagarens beslut om åtal och domstolens bestämning av påföljd. Utredningens bedömning är att det finns behov av att öka kunskap och kompetens hos tjänstepersoner som skriver yttrandena samt att yttrandena ofta saknar uppgift om i vilken utsträckning en tidigare utdömd ungdomspåföljd har genomförts.

Utredningens förslag: Bestämmelsen i 11 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska kompletteras med en *skyldighet* för socialnämnden att i ett yttrande över en ung person som misstänks för brott också redovisa i vilken utsträckning han eller hon har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen delar utredningens bedömning att det finns behov av ökad kunskap och kompetens inom socialtjänsten gällande innehållet i

yttranden enligt 11 § LUL. I förvaltningen finns stadenövegripande uppdrag avseende unga lagöverträdare och medarbetare med specifik kompetens gällande yttranden enligt 11 § LUL. Förvaltningen utbildar medarbetare i Göteborgs Stad i att skriva yttranden inom ramen för gemensam kompetensutveckling. Bedömningen är att det finns ett kontinuerligt behov av åtgärder för ökad kunskap. Med stöd av den stärkta lagstiftningen behöver staden kartlägga behov och planera för regelbundna kompetenssatsningar och gemensam metodutveckling på området.

Det tvingande kravet på att tidigare påföljder och genomförande ska redovisas i ett yttrande är högst relevant. Det är viktig information för ställningstagandet om vilka insatser som är möjliga och lämpliga när det gäller planeringen för en ny påföljd.

Samverkan

En nära och väl fungerande samverkan mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten är mycket betydelsefull när det gäller förutsättningarna för att kunna vidta relevanta och effektiva åtgärder för barn som misstänks för brott. Sådan samverkan bedömer utredaren i allt väsentligt fungera tillfredsställande.

Utredaren tillägger att det kan finnas anledning att, i annat sammanhang, överväga om det behövs ytterligare sekretessbrytande bestämmelser som gör det möjligt för samverkande myndigheter att sinsemellan dela information om barn som misstänks för brott och därigenom förbättra förutsättningarna för samverkan.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen instämmer i behovet av en nära och väl fungerande samverkan med andra myndigheter när barn misstänks för brott. Det är utifrån barn och ungas behov och perspektiv viktigt att inblandade myndigheter samordnar sitt arbete och stämmer av på vilket sätt man kan underlätta för barnet under de olika utredningar som kan behöva ske parallellt. Genom en tät kommunikation och möjlighet att utbyta relevant information kan man underlätta för varandra och bidra till att utredningen kan genomföras med största möjliga hänsyn till barnet.

I förvaltningen finns Barnahus där socialtjänst, polis, åklagare och hälso- och sjukvård samverkar. Genom att ärenden hanteras inom Barnahus, såväl avseende samråd som barnförhör, bedömer vi att förutsättningarna för samverkan kring barnet och tillgång till huvudmännens insatser ökar. Förvaltningen ser därför att en verksamhet som Barnahus skulle kunna utvecklas ytterligare för att nyttjas i högre utsträckning även för barn som misstänks för brott.

Drogtester av barn under 15 år

Det finns en möjlighet att, enligt 36 b 1 LUL, vidta tvångsvisa drogtest av barn under 15 år som misstänks för att olovligen ha brukat narkotika. Ett sådant drogtest kan genomföras om det kan antas *vara nödvändigt* för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Utredningen hänvisar till en rapport från Brå samt till den egna utredningen och drar slutsatsen att bestämmelsen endast används i begränsad omfattning.

Barn som använder narkotika kan på ett mycket allvarligt sätt äventyra sin fysiska och psykiska hälsa. I syfte att göra det möjligt att i större utsträckning än som är fallet i dag genomföra drogtest av barn under 15 år när det finns skälig misstanke om att barnet har använt narkotika föreslår utredningen att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning.

Således ska ett drogtest få genomföras om det kan antas *ha betydelse* för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Kravet på att det ska föreligga sannolika skäl för narkotikaanvändande, ska alltså gälla. Beslut om drogtest av barn under 15 år ska, liksom är fallet i dag, fattas av åklagare. För att öka kunskapen om möjligheten att genomföra sådana drogtestar bör kunskapshöjande insatser övervägas inom socialtjänsten och hos Polismyndigheten.

Utredningens förslag: Om ett barn är skäligen misstänkt för att före 15 års ålder olovligt ha brukat narkotika, ska ett drogtest få genomföras om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag till en något mindre restriktiv utformning av nuvarande bestämmelse gällande drogtest för barn under 15 år. Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning att bestämmelsen inte får användas godtyckligt utan att sannolika skäl för narkotikaanvändande fortsatt ska gälla. Om drogtestar av barn under 15 år används i större utsträckning ökar förutsättningarna för socialtjänsten att komma in tidigt i en ogynnsam utveckling med insatser som motsvarar behov hos den unge. Det är dock viktigt att drogtestar sker på sätt som värnar den enskildes integritet och de ska göras i syfte att avgöra behovet av socialtjänstens insatser.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Åklagare kan under vissa förutsättningar meddela ett så kallat strafföreläggande istället för att väcka åtal för brott. Ett sådant föreläggande kan innehålla beslut om böter, villkorlig dom eller villkorlig dom som förenas med böter. Möjligheten att utfärda ett strafföreläggande möjliggör ett snabbt och effektivt förfarande för att lagföra ett brott när den misstänkte erkänner brottet och det inte är fråga om alltför allvarlig brottslighet.

Påföljden ungdomstjänst infördes efter det att det blev möjligt för åklagare att meddela strafföreläggande för personer under 18 år. Utredaren bedömer att en utökning av åklagares möjlighet att utfärda strafföreläggande som även gäller ungdomstjänst kan bidra till att barn och unga får en snabbare reaktion på det brott de begått och att det inte blir nödvändigt med en domstolsförhandling. I utredningen föreslås därför att ungdomstjänst ska kunna förordnas genom ett strafföreläggande. En förutsättning för att åklagare ska få utfärda strafföreläggande är att det finns ett yttrande från socialtjänsten enligt 11 § LUL.

Utredningens förslag: Förutsättningarna för när ungdomstjänst ska aktualiseras ska vara desamma vid utfärdande av strafföreläggande som när påföljden bestäms till ungdomstjänst genom dom. En förutsättning för att åklagare ska få utfärda ett strafföreläggande avseende ungdomstjänst är att ett yttrande enligt 11 § LUL föreligger.

Ett strafföreläggande om ungdomstjänst ska delges den unge vid ett möte med åklagare. Bestämmelserna som idag styr undanröjande av ungdomstjänst ska vara tillämpliga även när ungdomstjänst förordnats genom ett strafföreläggande.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att ungdomstjänst ska kunna utfärdas genom strafföreläggande. Som utredningen pekar på, bör det förkortade tidsspännat mellan begånget brott och påföljd, vilket är gynnsamt för den unge och kan snabbare påverka en negativ utveckling. Om samhället agerar med påföljd och insatser

medan den unge är motiverad ökar också möjligheterna att insatserna får önskvärt resultat.

För att bedömning av straffmättningsvärdet inte ska vara godtyckligt, variera mellan enskilda individer eller olika kommuner, är det viktigt att det finns tydliga rutiner, riktlinjer och praxis för åklagare att utgå ifrån.

Beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år

Utredningen bedömer att det inte finns något så tydligt behov av att utvidga möjligheterna att företa beslag, husrannsakan eller kroppsvisitation mot barn under 15 år att en lagändring är påkallad.

Utredningens förslag: Kunskapen om och kompetensen kring det regelverk som finns redan i dag gäller för användande av tvångsmedel mot barn under 15 år ska höjas inom Polismyndigheten. Det närmare genomförandet av sådana kunskapshöjande insatser bör myndigheten svara för.

Förvaltningens bedömning: Frågan om hur Göteborgs Stad ställer sig till utvidgade möjligheter till tvångsmedel mot barn under 15 år har sedan tidigare belysts i stadens yttrande över remiss av promemorian *"En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål (Ds 2020:23)"*.

Förslagets konsekvenser på berörda myndigheters verksamhet och ekonomi

Utredningen bedömer att förslagen kommer få vissa ekonomiska konsekvenser i form av bland annat ett uppdrag till Socialstyrelsen gällande kunskapshöjande åtgärder inom socialtjänsten. Förslagen kommer också innebära ökad belastning för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och domstolarna men utredningen har inte gjort någon närmare beräkning. Utredningen bedömer att även för socialtjänsten kan förslagen, till exempel ökad närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott, medföra ökad arbetsbelastning men utredningen kan inte uppskatta i vilken omfattning.

Även förslagen avseende möjligheten att förordna ett målsägandebiträde eller en särskild företrädare för barn inom ramen för en § 31-utredning, förväntas medföra ökade kostnader "för det allmänna".

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen delar utredningens bedömning att förslagen kan medföra ökade kostnader för socialtjänsten, såväl i viss ökad arbetsbelastning som eventuellt ökade kostnader i utförandet av insatser, både gällande antal medarbetare, organisering och arbetstid. Kostnader för kompetenshöjande åtgärder bör dock beräknas bli väsentligt större i den breda socialtjänsten där kunskapen ska implementeras, än hos Socialstyrelsen som ska arbeta med underlaget.

Ansvar för skydd och stöd för målgruppen ligger på socialtjänsten redan idag och en ökad närvaro vid förhören bör göra det lättare att erbjuda tidiga och kvalitativa insatser till målgruppen, vilket på längre sikt borde innebära att mer omfattande och kostsamma insatser kan undvikas. Förvaltningen kan inte i detalj bedöma omfattningen den ökade kostnad som följer av föreslagna förändringar som betänkandet redogör för, men eftersom förslaget innebär en höjd ambitionsnivå i arbetet med målgruppen måste vi utgå ifrån att det inledningsvis innebär en kostnadsökning.

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Förvaltningens bedömning: Eftersom förslagen i utredningen bör gynna arbetet med målgruppen är det positivt om förslaget träder i kraft så snabbt som möjligt. Det kräver dock att socialtjänsten ges förutsättningar att motsvara den höjda ambitionsnivån

Generella synpunkter från förvaltningen gällande förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott

Synliggöra av socialnämndens ansvar i lagen om särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

I 1 § LUL anges att lagen har särskilda bestämmelser om handläggning hos Polismyndighet, åklagare och domstol av mål och ärenden om brott där den misstänkte inte har fyllt 21 år. Förvaltningen föreslår att även socialtjänsten nämns i den inledande paragrafen för att synliggöra myndighetens roll och ansvar, som nu stärks i och med betänkandets förslag:

Förvaltningens förslag: ”1 § I denna lag finns särskilda bestämmelser om handläggning hos Polismyndigheten, åklagare, *socialnämnd/socialtjänst* och domstol av mål och ärenden om brott där den misstänkte inte har fyllt tjugooett år.”

Förtydliga i bestämmelsen om yttranden 11 § LUL om medling med anledning av brott

I yttrandet enligt 11 § LUL ska det framgå om den misstänkte har blivit tillfrågad om medling med anledning av brott och hur den unge ställer sig till sådant erbjudande. På Åklagarmyndighetens hemsida finns svarsmall och informationsblad för att underlätta socialtjänstens skrivande av yttrande.

Förvaltningens förslag: För att tydliggöra frågeställningen i stödmaterialet samt säkra upp erbjudandet om medling som framgår av socialtjänstlagen 5 kap 1 § c föreslår förvaltningen att detta också nämns i 11 § LUL som reglerar innehållet i ett yttrande.

Socialförvaltningen Centrum

Michael Ivarson
Förvaltningsdirektör

Svar på remiss från Justitiedepartementet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

§ 129, N163-0190/22

Ärendet

Regeringen beslutade den 19 december 2021 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. Utredaren fick i uppdrag att analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga samt se över systemet med bevistalan. I uppdraget ingick också att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år. Utredningen ska även ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst.

Utredningen är ute på remiss och Socialnämndens yttrande ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 29 mars 2022.

Handling

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2022-02-10.

Beslut

1. Socialnämnd Nordost tillstyrker SOU Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)
2. Socialnämnd Nordost antar förvaltningens yttrande som sitt eget och översänder detta till stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Expedieras

Stadsledningskontoret

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2022-03-29

Dag för justering

2022-03-29

Vid protokollet

Sekreterare

Annika Funkqvist

Ordförande

Johan Fält

Justerande

Joel Abrahamsson

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2022-02-10

Diarienummer N163-0190/22

HandläggareEmil Ansari, Ing-Marie Larsson, Karen Alvstad, Meliha
Hadzimumanbegovic

Telefon:

E-post: fornamn.efternamn@forvaltning.goteborg.se

Svar på remiss från Justitiedepartementet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Förslag till beslut

1. Socialnämnd Nordost tillstyrker SOU Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)
2. Socialnämnd Nordost antar förvaltningens yttrande som sitt eget och översänder detta till stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 19 december 2021 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. Utredaren fick i uppdrag att analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga samt se över systemet med bevistalan. I uppdraget ingick också att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år. Utredningen ska även ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst.

Utredningen föreslår förändringar som berör Lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) § 31 andra och tredje stycke. Bland annat ser utredarna att det finns behov av kunskapshöjande åtgärder inom socialtjänsten. Utredarna ser även att det sällan inleds utredningar med stöd av tredje punkten i LUL och har därför föreslagit en mindre restriktiv utformning av denna punkt. Utredningen föreslår även att åklagare har rätt att på eget initiativ väcka bevistalan och ska således inte, som i dag, vara beroende av att socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare initierar en sådan talan. Utredaren har även föreslagit att skärpa kraven på socialtjänstens närvaro vid förhör med ett barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse är en möjlig påföljd. Utredningens förslag redovisas under stycket *Utredningens förslag* i detta tjänsteutlåtande. Utredningens föreslagna bestämmelser föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag. De föreslagna förändringarna ökar möjligheten till grundliga utredningar som kan ge barn och unga rätt stöd i rätt tid.

Utredningen är ute på remiss och Socialnämndens yttrande ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 29 mars 2022.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förslaget som innebär ett skärpt krav på att en företrädare från socialtjänsten ska närvara vid polisförhör för ungdomar som misstänks för brott kan innebära en ökad belastning på socialtjänsten. Det är dock inte möjligt att göra någon närmare uppskattning i vilken omfattning detta kommer att ske. Därför är det svårt att göra precisa uppskattningar av ökade kostnader kopplat till detta förslag. Närvaro vid polisförhör finns inte som urvalstyp i socialtjänstens verksamhetssystem vilket gör att det inte är möjligt att producera tillförlitliga siffror. Det går emellertid att se andel aktualiseringar av ärenden där barn har begått brott i relation till den totala mängden aktualiseringar i stadsområde Nordost. Under 2021 handlade 3% av alla aktualiseringar gällande barn 0 till 14 år om barn som begått brott. För åldersgruppen 15 till 17 år handlar 12% av aktualiseringarna om barn som begått brott. Av den totala mängden aktualiseringar är det alltså en liten del som avser barn som begår brott, och ännu färre som avser barn som begår brott som riskerar leda till fängelse. Därmed förväntas förslaget inte påverka verksamheten i större utsträckning. Förvaltningen vill också framhålla att socialtjänstens närvaro vid förhör kan ha gynnsamma effekter för utredningsarbetet och en möjlighet att få en närmare inblick i den aktuella brottsmisstanken. Detta är värdefullt i socialtjänstens egen utredning om barnet för att kunna erbjuda barnet rätt åtgärder och stöd. Närvaro vid förhör kan därigenom, även om det tar personalresurser i anspråk, också medföra effektivitetsvinster.

I utredningen framkommer flera förslag som innebär ökade kostnader för aktörer utanför förvaltningen. I syfte att öka kunskapen om och kompetensen kring socialnämndens möjlighet att påkalla en utredning enligt 31 § andra stycket LUL föreslår utredningen att Socialstyrelsen får i uppdrag att vidta vissa kunskapshöjande åtgärder. Kostanden för Socialstyrelsen kommer att uppgå till cirka 2 miljoner kronor totalt. Utredningens föreslår även att det ska vara möjligt för målsäganden att få ett målsägandebiträde eller, i förekommande fall, en särskild företrädare för barn. Detta kommer att ge upphov till kostnader för sådana ombud om uppskattningsvis 2 miljoner kronor totalt.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Barn som inte har fyllt 15 år och som misstänks för brott kan bli föremål för en brottsutredning enligt bestämmelserna i 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). I utredningen föreslås flera förändringar för att brott som barn under 15 år misstänks för ska utredas i större utsträckning än som är fallet i dag. Att misstankar utreds ordentligt är av vikt för att socialtjänsten och andra aktörer ska kunna sätta in rätt insatser i tid för ungdomar som begått brott, vilket tillgodoser barn och ungdomars behov.

Utredningen har analyserat sina förslag utifrån barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Utredningen kommer fram till att förslagen är förenliga med rättigheterna i konventionen.

Samverkan

Information om ärendet ges till de fackliga organisationerna vid FSG (förvaltningens samverkansgrupp) den 14 mars 2022.

Bilagor

1. SOU 2022:1 Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott

Ärendet

Socialnämnden ska yttra sig över utredningen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1). Förvaltningen är i huvudsak positiv till förslagen i utredningen.

Utredningen är ute på remiss och Socialnämndens yttrande ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 29 mars 2022.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att uppdra åt en särskild utredare att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. Utredaren skulle bland annat analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga och se över systemet med bevistalan. Barn som är under 15 år och begår brott kan inte dömas till straff.

I uppdraget ingick också att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år och att ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst. Utredningens föreslagna bestämmelser föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Utredningens förslag

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Utredningens förslag avseende andra stycket 31 §

Utredningar mot barn under 15 år görs enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). När utredningen är klar kan sociala myndigheter fatta beslut om åtgärder, till exempel olika stöd- och vårdinsatser. Barn under 15 år är inte straffmyndiga och kan inte dömas till någon påföljd. Därför får det inte inledas en förundersökning mot någon som är under 15 år. Polis och åklagare kan ändå i vissa fall utreda omständigheterna kring ett brott. Detta görs i en utredning enligt 31 § LUL. När det gäller vissa allvarliga brott är utgångspunkten att polis eller åklagare ska inleda en utredning enligt 31 § LUL. På begäran av socialnämnden får en utredning enligt 31 § LUL även inledas i andra fall. Socialnämnden ska begära en sådan utredning om de bedömer att utredningen kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Vid denna bedömning ska det särskilt beaktas om det är fråga om ett brott som innebär att den unge äventyrar sin hälsa eller utveckling eller om brottet kan antas utgöra ett led i en upprepad brottslighet begången av den unge.

När det gäller andra stycket i aktuell paragraf och socialnämndens möjlighet att initiera en § 31-utredning, så har utredaren kommit fram till att denna bestämmelse inte tillämpas på avsett sätt. Anledningen är enligt utredaren bristande kunskap inom socialtjänsten om bestämmelsens innebörd. Utredaren har därför föreslagit att kunskapshöjande åtgärder ska vidtas.

Förvaltningens kommentar

Det är förvaltningens bedömning att den bild som presenteras i utredningen av att bestämmelsen inte tillämpas på avsett sätt kan stämma och att en kunskapshöjande insats därför är en god idé. Det bör dock beaktas att skälen till att bestämmelsen inte alltid tillämpas på avsett sätt kan vara fler än enbart kunskapsbrist om bestämmelsen som sådan. Det kan även vara en fråga om otillräckligt underlag för att bedöma behov av § 31-utredning. Polismyndigheten är i frågan om underlag för behovsbedömning en betydelsefull samverkanspart, något som med fördel kan framgå inom ramen för de kunskapshöjande åtgärderna.

Utredningens förslag avseende punkt tre, tredje stycket 31 §

I andra fall än som avses i första och andra styckena får en utredning om brott inledas avseende någon som inte har fyllt femton år *om det av andra skäl är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse.*

När det gäller tredje punkten i tredje stycket 31 § bedömer utredaren att det mycket sällan inleds utredningar med stöd av denna tredje punkt. Utredaren föreslår därför en mindre restriktiv utformning av denna punkt. En utredning ska enligt förslaget få inledas om det är påkallat med hänsyn till allmänna *eller* enskilda intressen.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningen instämmer med utredarens bedömning. Vidare bedömer förvaltningen att en mindre restriktiv utformning ökar möjligheterna att tillämpa tredje stycket, vilket i sin tur ökar möjligheterna att sätta in tidiga insatser/formulera en plan vid normbrytande beteende hos en ungdom. För att säkerställa att förändringen får avsedd effekt är det viktigt att klargöra vad som är allmänt eller enskilt intresse.

Bevistalan – en prövning av skuldfrågan när barn under 15 år misstänks för brott

Förslag avseende möjlighet för åklagare att självmant väcka bevistalan

Bevistalan betyder att en domstol kan pröva skuldfrågan när det rör sig om mycket allvarliga brott. I dagsläget får en bevistalan bara ske om det begärs av socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare. Om bevistalan begärs får åklagaren väcka sådan om det krävs ur allmän synpunkt. Vid bevistalan tar domstolen ställning till om barnet har begått brottet eller inte, men någon påföljd utdöms inte.

Utredarens översyn av systemet med bevistalan har utmynnat i att det, enligt deras bedömning, finns övervägande skäl som talar för att bestämmelserna om bevistalan bör ändras på så sätt att möjligheten att föra bevistalan utvidgas.

Utredningens förslag är att åklagaren på eget initiativ får väcka bevistalan och ska således inte, som i dag, vara beroende av att socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare initierar en sådan talan.

Utredaren föreslår också att en dom om skuldfråga utan straffpåföljd ska kunna undanröjas om det i efterhand framkommer att barnet vid tillfället då brottet begicks var 15 år eller äldre.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningen ställer sig positiv till att ge åklagaren rätt att på eget initiativ väcka bevisstalan. Förvaltningens bedömning är att en sådan förändring ökar möjligheterna för fler fall att utredas ordentligt. Förvaltningen ställer sig också positiv till att en dom om skuldfråga utan straffpåföljd ska kunna undanröjas om det i efterhand framkommer att barnet vid tillfället då brottet begicks var 15 år eller äldre. Detta eftersom det harmonierar med de regler som gäller för brottmål i allmänhet.

Effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott

Förslag avseende förhör med barn som misstänks för brott

Inom ramen för utredarens överväganden när det gäller frågan om bestämmelserna om förhör med barn som misstänks för brott är ändamålsenligt utformade har man tagit in underlag från landets polisregioner. Därav framgår att det *inte verkar finnas några brister* i utformningen av tillämpliga bestämmelser.

Utredaren har därför inte lämnat några förslag till författningsändringar i denna del.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningen har inga särskilda synpunkter på utredarens bedömning.

Förslag avseende Socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott

Socialtjänsten har en central roll att spela när barn misstänks för brott. Utredaren har därför föreslagit att vid förhör med ett barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa ska en företrädare för socialtjänsten närvara om det inte finns särskilda skäl som talar häremot. En förutsättning är att det kan ske utan men för utredningen. Vid förhör med barn under 15 år som misstänks för brott krävs, om det gäller § 31-utredningar enligt första eller andra stycket i 31 § LUL, synnerliga skäl för att en företrädare för socialtjänsten inte ska närvara vid förhöret. Är det fråga om en utredning enligt 31 § tredje stycket LUL krävs särskilda skäl för att en sådan företrädare inte ska närvara.

Förvaltningens kommentar

Det är förvaltningens bedömning att förslaget kan komma att innebära ett förändrat arbetssätt och annorlunda prioriteringar av arbetsuppgifter än i dagsläget. Vidare bedömer förvaltningen att förändringen kan innebära en möjlighet att få en bättre och gemensam bild av vad som föranlett förhören, vilket förväntas leda till ett bättre beslutsunderlag och därmed en mer tidseffektiv utredningsprocess.

Förslag avseende socialnämndens yttranden

Åklagaren eller undersökningsledaren ska i vissa fall inhämta ett yttrande från socialnämnden när ett barn misstänks för att ha begått ett brott innan hen fyllt 18 år. Utredaren föreslår att bestämmelsen i 11 § LUL ska kompletteras med en skyldighet för socialnämnden att i ett yttrande redovisa i vilken utsträckning den som yttrandet gäller har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård. Utredaren har också bedömt att vissa kunskapshöjande åtgärder bör vidtas.

Förvaltningens kommentar
Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och bedömer att ett mer underbyggt underlag bör leda till bättre vägledning till beslut för åklagare och domstol. Förslaget förväntas inte innebära en betydande ökning av arbetsbelastningen.

Förslag avseende det misstänkta barnets rätt till insyn i utredningen

En brottsmisstänkts rätt att få del av utredningen om brottet är av stor vikt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Bestämmelsen i 32 § föreslås av utredaren därför förtydligas i syfte att klargöra vilken rätt till insyn ett barn under 15 år har i en § 31-utredning.

Förvaltningens kommentar
Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget då det harmonierar med barnkonventionen.

Förslag avseende juridiskt biträde för målsäganden

När ett barn under 15 år misstänks för brott och en § 31-utredning inleds har barnet, under vissa förutsättningar som preciseras närmare i 32 a § LUL, rätt till ett juridiskt biträde. Någon motsvarande rätt finns enligt gällande rätt inte för en målsägande. Behovet av hjälp och stöd för en målsägande kan regelmässigt inte sägas vara mindre om han eller hon har utsatts för brott begånget av en person under 15 år jämfört med om gärningspersonen var straffmyndig.

Utredaren föreslår mot denna bakgrund att målsägandens rätt till ett målsägandebiträde enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde respektive till en särskild företrädare för barn enligt lagen (1999:997) om särskilt företrädare för barn ska gälla även vid § 31-utredningar.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningen ställer sig positiv till att även målsäganden får offentligt biträde.

Socialstyrelsen påpekade redan 2005 i *Socialtjänstens stöd till unga brottsoffer* att brottsutsatthet ökar risken för att själv bli förövare. Mot bakgrund av det torde det vara rimligt även skärpa socialtjänstens ansvar för stöd till målsäganden.

Förslag avseende Samverkan

En nära och väl fungerande samverkan mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten är mycket betydelsefull när det gäller förutsättningarna för att kunna vidta relevanta och effektiva åtgärder för barn som misstänks för brott. Sådan samverkan förefaller, utifrån det underlag som är tillgängligt för utredarens överväganden, i allt väsentligt fungera tillfredsställande.

Förvaltningens kommentar

Det är förvaltningens bedömning att fungerande samverkan i frågan är viktig för att kunna sätta in rätt insatser vid rätt tid för barn som misstänks för brott. I utredningen framgår det att företrädare från Polismyndigheten anser att möjligheten till informationsutbyte med socialtjänsten är alltför begränsad av stränga sekretessregler. Utredaren bedömer att det kan finnas anledning att överväga om det behövs ytterligare sekretessbrytande bestämmelser. Förvaltningen instämmer i att rådande sekretessbestämmelser stundom begränsar samverkanspotentialen mellan polis och socialtjänst varför det finns anledning att överväga förändring i sekretessbestämmelsen.

Socialtjänstens ansvar för samverkan regleras till viss mån i socialtjänstlagen. Samverkan regleras också till viss mån i Polislagen. I ett tidigare utlåtande om författningsförslag till lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, ställde sig förvaltningen positiv till förslaget som stipulerar hur samverkan ska gå till och en miniminivå avseende samverkans innehåll, enligt 8, 9, 10 §§ i SOU 2021:49. Av samma anledning som förvaltningens ställde sig positiv till nämnda författningsförslag, bedömer förvaltningen att det kan finnas anledning att överväga förändring av rådande lagstiftningen för samverkan mellan de berörda parterna. Nämligen att formalisering av ett uppdrag och dess syfte underlättar för uppföljning av åtgärder för barn som misstänks för brott eller är i riskzon för att begå brott.

Drogtester av barn under 15 år

Förslag avseende bestämmelsen 36b § LUL

I syfte att göra det möjligt att i större utsträckning än som är fallet i dag genomföra drogtester av barn under 15 år när det finns skälig misstanke om att barnet har använt narkotika föreslår utredaren att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning. Utredningen föreslår att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning. Således ska ett drogtest av barn under 15 år få genomföras om det kan antas

ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Således ska ett drogtest få genomföras om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. Kravet på att det ska föreligga sannolika skäl för narkotikaanvändande, ska alljämt gälla. Beslut om drogtest av barn under 15 år ska, liksom är fallet i dag, fattas av åklagare. För att öka kunskapen om möjligheten att genomföra sådana drogtestar bör kunskapshöjande insatser övervägas inom socialtjänsten och hos Polismyndigheten.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningens ställer sig positiv till förslaget och ser det som rimligt i relation till brottets allvarlighetsgrad. Det är emellertid viktigt att ett eventuellt positivt svar på ett drogtest följs av någon typ av kartläggning och/eller behandlande åtgärd, exempelvis kontakt med hälso- och sjukvård genom aktörer som Mini-Maria.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Förslag avseende möjlighet att utfärda ungdomstjänst som ett strafföreläggande

Möjligheten att utfärda ett strafföreläggande utgör ett snabbt och effektivt förfarande för att lagföra ett brott när den misstänkte erkänner gärningen och det inte är fråga om alltför allvarlig brottslighet. Utredaren föreslår att ungdomstjänst ska kunna förordnas genom ett strafföreläggande. En förutsättning för att åklagare ska få utfärda ett sådant strafföreläggande är att det föreligger ett yttrande enligt 11 § LUL. Ett strafföreläggande avseende ungdomstjänst ska delges den unge vid ett möte med åklagaren. Strafföreläggande avseende ungdomstjänst kan inte godkännas av ombud.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningen bedömer att utfärdande av ungdomstjänst som strafföreläggande förvisso kan innebära att tiden minskar mellan att en ungdom begår ett brott och brottets konsekvens, vilket är bra, men att ungdomstjänst som ett resultat av ett allvarligt brott innebär att personen sannolikt är i behov av ytterligare insatser och/eller annan form av straff. Professionen som arbetar med målgruppen i fråga inom stadsområde Nordost menar att ungdomstjänst för sällan har avsedd effekt och därför bör kompletteras med ytterligare insatser. Därtill är det förvaltningens bedömning att det kan finnas anledning att överväga översyn av processen för att fånga upp och besluta om och verkställa påföljd i de fall man ser att ungdomstjänst inte får avsedd effekt, det vill säga att personen visar ytterst lite eller ingen intention att ändra sitt beteende eller sluta med kriminalitet. Detta för att motverka att systemet med påföljder för ungdomar blir naivt och utnyttjas.

Beslag, husrannsakan och kroppsvsitation mot barn under 15 år

Förslag om att inte förändra bestämmelser avseende processuella tvångsmedel för barn under 15 år

I det brottsutredande arbetet är möjligheten att använda så kallade straffprocessuella tvångsmedel viktig. För barn under 15 år, som inte är straffmyndiga och därför inte kan straffas för brott, kan tvångsmedel användas endast i begränsad utsträckning.

Utredaren har övervägt om det finns något behov av att utöka möjligheterna att använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt.

Utredaren finner inget tydligt behov av mer ingripande möjligheter att vidta beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år att det är befogat att införa några sådana mer långtgående bestämmelser.

Förvaltningens kommentar

Förvaltningen instämmer i utredarens bedömning att det inte föreligger något tydligt behov av mer ingripande möjligheter att vidta beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år mot bakgrund av kapitel 9.3.1. i utredningen.

I departementspromemorian *En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål* (Ds 2020:23) lämnades ett förslag till ändrad lydelse av 36 § LUL. När det gäller den föreslagna förändringen av 36 § LUL innebar den att kravet på särskilda skäl för husrannsakan, beslag och kroppsvisitation inte ska gälla om det finns särskild anledning att anta att barnet utnyttjas av annan i brottslig verksamhet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen delar utredningens slutsatser och ställer sig positiv till de förslag på ändringar som utredningen redogör för. De föreslagna förändringarna ökar möjligheten till grundliga utredningar som kan ge barn och unga rätt stöd i rätt tid. De stärker barnrättsperspektivet och ökar möjligheterna till samverkan för barnets bästa.

Förvaltningens bedömning är att kunskapshöjande initiativ behövs och kan komplettera den kunskap och erfarenhet som redan finns inom förvaltningen.

Socialförvaltning Nordost

Gitte Caous
Förvaltningsdirektör

Ing-Marie Larsson
Avdelningschef

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2022/00245

Yttrande över remiss från Justitiedepartementet - Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Göteborgs Stad delar utredningens slutsatser och tillstyrker förslagen. Förslagen är väl avvägda och bedöms kunna bidra till att socialtjänstens får bättre förutsättningar för sitt arbete med barn under 15 år som misstänks för brott. Tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra en negativ spiral med fortsatt brottslighet och bidra till att barn får den hjälp och det stöd som de behöver. Förslagen stärker barnrättsperspektivet och ökar möjligheterna till samverkan för barnets bästa.

Vissa av de förslag som presenteras i betänkandet bedöms kunna generera ökade kostnader för kommunernas socialtjänst. Det rör främst förslaget om ökade krav på att vara med vid förhör med barn som misstänks för brott. Förslaget kan innebära ökad arbetsbelastning och behov av utökad bemanning. Det är dock inte möjligt att göra någon närmare beräkning av dessa kostnader. I ett längre perspektiv kan en ökad närvaro vid förhören göra det lättare att erbjuda tidiga och kvalitativa insatser till målgruppen. Ett förändrat arbetssätt i enlighet med förslaget skulle därför kunna leda till att mer omfattande och kostsamma insatser som annars kan bli aktuella när den unges kriminalitet blivit mer avancerad kan undvikas.

Göteborgs Stad menar dock att kostnaderna de inledande åren efter att ett förändrat arbetssätt införts, kommer överstiga de besparingar som eventuellt kan genereras i ett längre perspektiv. Kommunernas ökade i kostnader till följd av det utökade uppdraget måste därför ersättas för att förslagen ska kunna realiseras.

Göteborgs Stad vill dock i sammanhanget framhålla att det också finns anledning att synliggöra socialnämndernas roll och ansvar i det arbete som bedrivs utifrån LUL genom kompletterande skrivningar i lagens inledande paragraf.

Utredningen har övervägt om det finns behov av att utöka möjligheterna att använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt men inte funnit det befogat att införa några sådana mer långtgående bestämmelser. I departementspromemorian En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål (Ds 2020:23) lämnades ett förslag till ändrad

lydelse av 36 § LUL. Göteborgs Stad hänvisar i denna del till det tidigare lämnade yttrande gällande promemorian.

För Göteborgs Kommunstyrelse